EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 23. jaanuaril 1971

Nr. 6 (3592) 13. aastakäik

SAKSA TÖÖLISTE streik venelaste AUTOVABRIKUS

BONN (EPL kirjasaatjalt) — Nõukogude Liidu uues autotööstuse linnas Togliattigradis (500 km Moskvast idasse, Volga ääres) töötab ka 200 lääne-saksa autotehnikut-montööri. Kui venelased keeldusid neile jõulupuhkuse andmisest (ja nende lennutransportdist Lääne-Saksamaale), alustasid sakslased streiki, mida toetasid ka seal töötavad briti spetsialistid. Kui Lääne-Saksa ajakiri "STERN" (nr. 1/2 — 1971) pöördus selle küsimuse osas informatsiooni saamiseks Kõlnis tegutseva Vene kaubandusesinduse direktori J. P. Woltschkovi poole, teatas viimane, et ta ei soovi sellel teemal üldse kõnelda, ja et Togliattigradis ei esinevat üldse mingit streiki, sest "meie seaduste kohaselt ei loeta streigiks töödistsipliini rikkumist ja tööliste ebasündsat käitumist."

Endel Kõks nõuab "suuremat iheõiguslust" kultuuri mitmesuguste alade vahel.

Streik tekkis õieti mitmel põhjusel. Eunekõike nõudsid lääne-saksa töölised kirjalikku garantiid nende õigeaegseks lennutransportdiks Lääne-Saksamaale. Lisaks protestisid nad nii Togliattigradi autovabrikus valitsevate halbade töötingimuste vastu. Need põhjustavad tihti tööseisakuid, ja seega ka töötasu vähenemise.

Ajakirjas "STERN" märgitakse, et vahel puudub elektrivool, vahel vesi. Ka ei funktsioneeri küte hotellis, kus elavad välismaalased (autotehnikud Lääne-Saksamaalt, Inglismaalt, Ameerikast, Itaaliast ja Šveitsist). Kõik need töölised saadeti sinna nende firmade poolt, kes tiidavad seal autotööstuse ehitamise alal Nõukogude Liidu tellimusi. Ka tekitas suvepuhkuse ajal palju nurinat asjaolu, et Kuibõshevi (end. Samaara) lennuväljal tuli puhkusele minejail oodata kaks öödpäeva lennuki saabumist.

Järg. lhk. 3.

JUUDID TEEVAD ELU KIBEDAKS VENELASTELE

WASHINGTON — Ühendriikide president Nixon märkis San Clemente'is, Kalifornias, et kallaletungid N. Liidu hoonetele ja vene diplomaatidele Ühendriikides peavad lõppema. President hoiatas ühtlasi, et kui juutide senised aktsioonid N. Liidu kodanikkude vastu jatkuvad, siis võetakse siiidlased kohtuliikule vastutusele.

Nixoni hoiatus tuli pärast seda kui sõjakas Jewish Defence League, mille peakorter asub New Yorgi, teatas, et igat N. Liidu delegaati Laitumud Rahvaste Organisatsioonis jälitab alaliselt viis liiga liiget, kes häirivad venelasi ja teevad neile elu nii kibedaks kui võimalik.

Paljud juutide organisatsioonid on teatanud president Nixonile, et nad ei poolda Jewish Defence League sõjakat hoiakut.

Jewish Defence Leaguse on kasvanud viimase kolme aasta jooksu 15.000 liikmega organisatsiooniks, millel on osakond kõigis Ühendriikide suuremates linnades. Organisatsiooni juhid kinnitavad, et nad suurendavad pidevalt oma pingutusi venelaste vastu, kuigi nad eitavad, et N. Liidu saatkonnahoone pommitamine Washingtonis oli nende töö.

Organisatsioon on võidelnud juutide allasurumise vastu N. Liidus juba üle ühe aasta ning on korraldanud Ühendriikides terve rea aktsioonie N. Liidu, eriti venelaste kultuuriprogrammide vastu.

Organisatsiooni liikmed jälgivad kõikjal venelasi ning vene diplomaadid ja lääneriikidesse saadetud esindajad on sellest ilmselt häiritud ja hirmunud.

Venelased on harjunud N. Liidus lääneriikide kodanikke jälgima ning nüüd tunnevad nad omal nahal, mida tähendab see, kui neid läänes pidevalt jälitatakse ja silmas peetakse.

SIIT JA SEALT

● Austraalia NSW osariigi kuberneri vastuvõtust valitsushoones võttis osa eestlanna pr. H. Morel koos oma mehega.

● Vancouveris, Kanadas, sai 50-ne aastaseks dr. Laine Loo, n-na Mathiesen. Ta lõpetas Tartu ülikooli arstiteaduskonna a. 1944. Põgenes Rootsi, kust läks edasi Kanadasse a. 1951, kus tal tuli uuesti sooritada arstieksamid ja on töötanud arstina.

● Miami eesti-ameerika seltsi uueks esimeheks USA-s valiti Juhan Sabrak.

● Seabrooki eestlaste jõulupeol esitasid vana lavaveteran Ants Piller jaLeida Pärt katkendi Koidula näidendist "Sada vakka tanguvõõla".

E. Kõks 'tuulutab' kultuuriküsimusi ja nõuab uuendusi

NEW YORK (EPL) — Kunstnik Endel Kõks ärebrost on viimastel aastatel tihti viibinud USA-s, kus ta on esinenud sageli temperamentsete seisukohtadega kultuuri ja kunstiküsimustes, esitades tugevalt subjektiivseid seisukohti. New Yorgi leht Vaba Eesti Sõna avaldas oma esimeses jaanuarinumbris Endel Kõksi poolt hiljuti New Yorgis peetud referaadi, milles ta leidis, et eesti vaba kultuurielu on ühekülgne ja vajab tugevat uuendamist. Kõigepealt protesteeris ta kirjanduse prioriteerimise vastu, nõudes suuremat tähelepanu ka teistele loovatele aladele. Seda ka kultuurielu preemiate ja auhindade osas.

Endel Kõks konstateeris, et teatud avardumine on toimunud, kuid ei pidanud seda veel küllaldaseks, sest rahvuslik kultuur ei koosne vaid kaunitest kunstidest (ja isegi need hõlmavad ka veel näiteks arhitektuuri, fotokunsti, filmi, tantsu koos võimlemisvormidega, rakendus- ja reklaamkunsti). Ei ole ka mingit põhjust kultuurimõistest välja jätta ajakirjandust, tehnikat ja teadust.

Referent leidis, et eesti kirjandus on olnud võrdlemisi ühekülgne ja soovis võrdluseks tõlkida läti ja leedu romaane — meil on näit. läti keelest tõlgitud üksainus romaan. Oleme seega enda kirjandusele ehitanud "kindla varju ümber", ütles Kõks, kes leidis ka, et raamatu võlimus on halvenenud, kuna kunstiliste kaante asemel tihti kasutatakse tüpograafilisi.

Järg. lhk. 3.

Aleksander Warma matustelt Stockholmis. Kadunut oli ära saatma tulnud erakordselt rohkesti tema akadeemilisi kaasvõitlejaid Eesti Üliõpilaste Seltsist, kes kirstu ümber laulsid traditsioonilist akadeemilist leinalaulu. (Foto Lepper).

Rehabiliteeriti pärast 29 aastat Kas pääseb koju

NEW YORK (EPL) — Vaba Eesti Sõna teatel on okup. kodumaalt enne jõulu saabunud vabasse maailma kiri, milles jutustatakse ühest niinimetatud rehabiliteerimise juhust.

Endine majandusministeeriumi töödstusinspektor Artur Tõäker, kes 1941 a. küüididitamisel koos abikaasa ja väikese pojaga viidi Venemaale ja seal lahutatuna perekonnast, kes määrati tööle Kirovi oblastisse, palgutati kusagile kaugele Põhja-Venemaa koonduslaagrisse, olevat novembrikuus ülemkohtu otsusega rehabiliteeritud, kuna "puudus süüteo koosseis".

Rehabiliteerimine ei tähenda aga veel õigust vabalt kodumaale sõita ja kirjas üteldakse, et see küsimus ei ole veel selgunud.

Tema poeg pääses a. 1947 Kirovi oblastist Eestisse, kusjuures määratud, et ta läheb vanaema hooldusele. Abikaasa pääses kodumaale a. 1956.

kes nüüd on võõrsil olnud üle 29 Kuidas läheb aga perekisaga, milles paljud tema saatusekaaslased ja üle elanud raskused, lased surid? See on üks niide paljudest saatustest.

EPL 23. jaanuaril 1971

Side vähemustega

Vähemuste probleem Rootsis on suurelt osalt kommunikatsiooniprobleem riigi ja vähemuste vahel. Siin on välja kujunenud praegu kahte liiki vähemused: ühed, kes teadlikult on oma gruppi vaadelnud vähemusrahvusena ja vastavalt arendanud omakultuurilisi püüdlusi ka valitsusvõimu juures, teised, kes hilisemal ajal on seabunud sisserändajatena ja tööjõuna ning kelle palg vähemusena ei ole kas selgunud või kellel ei olegi vastavaid taotlusi. Rootsi vanad minoriteedid on tentavasti laplased ja maa põhjaosas asuvad soomlased ja nende hulka on ilmselt kuulumas ka eestlased, kui meenutada äsjast Invandrarverketi seisukohta. Oieti on eestlaste püüdlused vähemusühiskonnana Rootsi rahvuskehas selle maa vanimad, minnes kõiku juba meie saabumisel a. 1944. Eestlaste aktiivsus minoriteedina on kahtlemata olnud äratajaks ka laplastele ja soomlastele, kellede rootsistamisprotsess aastaid oli käigus valitsusvõimude hariduspoliitika tagajärjel. Nad on inventeerinud oma vajadusi ja esitanud nõudmisi, leides ka toetust ühiskonnas. Tulemuseks on olnud areng positiivses suunas. Soomlaste osas on pilti muutnud veel suur tööjõu sisseränd naabermaast, kes küll ei vaatle end otse vähemusena, kavatsedes valdavas enamuses koju tagasi pöörduda kuid kelle kohanemisraskused sunnivad valitsusvõimu suunama erilist tähelepanu just soomlaste heaolule ja ühiskonda lülitamisele.

Kui nüüd valitsusvõimu huvi vähemusküsimuste lahendamise vastu on silmnähtavalt suurenenud, siis kerkib veel rohkem päevakorda eellähendatud kommunikatsiooniprobleem, s.o. side vähemuste soovide ja riigivõimu vahel. Senini on see side kannud juhuslikku laadi. Mitmed organisatsioonid on esitanud taotlusi vähemusgruppide nimel ja on juhtunud ka seda, et need taotlused on olnud vastukäivad ning jätnud sellega valitsusvõimu juures kahtluse, kellel on see õige ja vähemust enim representeeriv taotlus. Teiste sõnadega — valitsusvõimule on nii tekkinud valikuvõimalus või ettekääne taotluste tagasilükkamiseks, kui seda vajalikuks peetakse.

Huvitava mõtteküijuga tuli välja Folkpartieti lapi töögrupp, kes kavandas just kommunikatsiooni vähemuste ja enamuse, s.o. riigi vahel. Vähemuste liikmed peaksid moodustama oma rahvuslikud organid üldiste valimistega, teatud vähemuste esinduskogud-parlamendid, milliste esindajad siis kuuluksid erilisse riigipäeva poolt moodustatud vähemuste komisjoni, võimaldades nii otsest kontakti vähemusgruppide ja rahvaesinduse vahel. Nagu juba oleme märkinud, on töögrupi kaval teatud sarnadust omaaegse Eesti Vabariigi Kultuurautonoomia seadusega, kuigi otseselt ei kõnelda kultuuraunoomiast, vaid pigem huvide üldisest kaitsest, kaasa arvatud gruppide kultuuri- ja hariduspoliitilised huvid. Eemalt vaadates näiksid rahvusgruppide huvid sellise konstruktsiooni juures olevat parimini kaitstud, tuues kaasa kahtlemata ka riikliku toetuse ja tunnustuse nendele esinduskogudele, millised siis oleksid volitatud kõnelema kogu rahvusgrupi nimel.

Sellise konstruktsiooni kasutamisel on muidugi vajalik, et vähemuse kõik ringkonnad selle mooduse ümber koonduksid ja samuti kogu rahvusgrupp, milline koondamine praktilistel kogemustel mõnikord on osutunud raskeks huvide kollisiooni tõttu. Kõige suurem huvi tohiks aga olla kogu rahvusgrupi ühine huvi saavutada nii palju ühiskondlikku tuge kui võimalik. Meenutada tuleb, et iseseisvas Eestis kultuurautonoomiat kasutavad rahvusgrupid olid õigustatud grupi liikmelt kasseerima kultuuromavalitsuse maksu, mis võiboolla oli üks põhjusi, miks mõni vähemusgrupp autonoomiast koguni loobusid. Rootsis, kus maksukoorem on kõrge ja kus ka vähemused üldisesse riigikassasse maksavad oma osa teistega ühisel alusel, oleks muidugi loomulik, kui üks osa sellest tagasi tuleks nendele loomulikeks omakultuuriliisteks tarvidusteks.

KLA

Elu kibedaks

Üks osa juute vabas maailmas käitub Talmudi järele ja seab hamba hamba vastu, kui tehakse ülekohut. Venelased ei lase juute raudkardina tagant välja. Neile korraldatakse lavastusprotsesse, nad figureerivad propagandas üha halvamaitselisemates ühendustes. Kui Leningradis algas lavastusprotsess "kavatsuse pärast lennukit knaperdada" (keegi ei olnud lennukile lähedalegi pääsenud) ja langesid surmaotsused, siis alustas sõjakam osa juutidest otsest aktsiooni N. Liidu esinduste ja diplomaatide vastu. Kui senini maailmas taoti sisse ainult USA esinduste aknaid, siis nüüd äkki purunesid venelaste aknaklaasidja ähvardavad juudid jälitasid saatkondade inimesi. Kreml on õrn ja ähvardas ameeriklasi samaga, mis ka Moskvas toimus. USA, kes on harjunud, et demonstratsioonid on tema vastu sihitud, näib olevat mures Moskva ägeda reaktsiooni pärast ja Nixon kutsub oma juute korrale, lubades süüdlasi (s.o. venelaste vastu demonstreerijaid) karistada. Iisrael, kes kardab juutidele Venemaal veel raskemat olukorda, deklareerib, et ta ei kiida heaks aktivistide aktsioone. Kuid fakt on see, et esmakordselt venelased maitsevad seda, mida nad ameeriklastele on oma agentidega pidevalt korraldanud. Nad vastavad "pinevuse" suurendamisega. Kas on see kunstlik pinevuse treimine, tüüpiline Kremile, väärt USA-presidendi isiklikku sekkumist demonstratsioonide takistamiseks?

"Queens Counsel"

TORONTO — Ontario provintsivalitsus andis uue aasta puhul Queens Counsel'i nimetuse 131-le advokaadile, kelle hulgas on ka eestlane Ants Kerson.

Selleks, et kvalifitseeruda QC nimetusele peab advokaadil olema seljataga vähemalt 12-aastane tööstaazh. Tiitel õigustab advokaati kandma kohtus erilist siidist ametitalaari ning see toob enesega kaasa ka muid väiksemaid privileege, nagu näiteks istumine kohtus advokaatidele määratud sektsiooni esimeses reas.

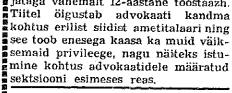

ESTNISKA FRIHETSKAPITALET
Box 476, 101 26 Stockholm

VÄLISKOMMENTAAR

USA KUUBA-DILEMMA

USA valitsus alustas hiljuti ulatuslikku kampaaniat Ladina-Ameerikas sihiga säilitada kommunistliku Kuuba diplomaatilist isolceerimist vastavalt Ameerika koostöö organisatsiooni OAS otsusele 1964. aastast. Sest saadik on ainult Mehhiko jätkanud ametlikku läbikäimist Kuubaga, kuna kõik muud ameerika riigid boikoteerisid saare kommunistlikku rezhiimi. Möödunud detsembris järgis Mehhiko eeskujule ka Tshilli, kus viimastel valimistel tuli võimule marksistliikult meelestatud president. Tshiili diplomaatiliste suhete taastamine Fidel Castro saareriigiga USA väravas vallandas Washingtoni valitsusringkondades kahtlust, et lugu ei piirdu ainult sellega. Oli mitmeid tundemärke, et mitu maad, nagu Peruu, Boliivia ja Kolumbia Lõuna-Ameerikas ning Trinidad Kariibi mere rannikul ja võibolla mõned teisedki võiksid tulla arvamisele, et OAS-i omaaegne otsus Kuuba boikoteerimiseks on iganenud.

Seda silmas pidades on USA valitsus teinud oma kõigile suursaadikutele Ladina-Ameerika riikides ülesandeks astuda samme, et võimalikult ära hoida nende järgimist Tshiili eeskujule ja et nad ei laseks ennast mõjutada selles möttes ka järjekordsel OAS-konverentsil tuleval aprillikuul Costaricas. Washingtonist antud juhendites lähtutakse tõekspidamisest, et Kuuba rezhiimi tunnustamine Tshiili poolt tuleb kasuks ka Nõukogude Liidule ja soodustab üldiselt kommunistlikku õõnestustööd Ladina-Ameerikas. Peale Valge Maja jagavat seda tõekspidamist ka kaitseministeerium ja luureamet,nagu teadetes üteldakse. Mõlemad on osa võtnud juhendite koostamisest ameerika suursaadikutele, muretsedes vajaliku allikmaterjali avaldamise eest. Nõnda tuuakse juhendites rida Castro sõnavõtte, milledest nähtub, et Kuuba pole loobunud oma kavadest jatkata õõnestustööd ülejäänud Ladina-Ameerika riikides.

Juhendites tuuakse edasi näiteid selle kohta, kuidas toimub kuuba ja vene agentide väljaöpetamine Kuuba saarel ettevalmistusena nende paigutamisel ametisse suursaatkonnade juurde Ladina-Ameerikas.Nõnda arendavad Kuuba ja Nõukogude Liit tegelikult tihedat koostöö salasepitsustes maailma selle osa vastu. Kuldas see koostöö jäguneb mõlemate vahel, oleneb muu seas teatud määral nende ametlikest esindustest. Kui Kuuba omab nüüd saatkondi Mehhikos ja Tshiilis, siis on Nõukogude Liidul neid tervenisti üheksal Ladina-Ameerika maal. Olukord on niigi tõsine ja kommunistlik õõnestustöö suureneks veelgi, kui tekib järgijaid Tshiili eeskujule ning Kuuba diplomaatiline boikoteerimine nõrgeneb.

New York Times kirjutab selles seoses, et osa ameerika diplomaate ei jagavat Washingtoni juhendites toodud seisukohti. Arvustajad toovat näiteks ette, et Moskva on ammugi manitsenud Kuuba valitsejat loobuma katsetest "eksporteerida" oma revolutsiooni. New York Times on nähtavasti ka ise unustanud, et Stalin ajas samasugust juttu, kui ameerika ajalehekuningas Roy Howard teda 1. märtsil 1936 Kremlis usutles. Stalin kinnitas temale, et N. Liit pole kavatsenud ega kavatse oma poliitilisi teooriaid teistele rahvastele vägivaldselt peale suruda. Ta eitas ka maailmarevolutsiooni plaanide või kavavatsuste olemasolu.Howardi väitele, et maailma arvamine on siiski teistsugune, vastas Stalin, et tegemist olevat arusaamatusega. Kui Howard küsis, kas see võiks olla traagiline arusaamatus, vastas Stalin: "Ei, üks koomiline. Ehk,võibolla, traagikoomiline. Revolutsiooni eksport on nonsens... Väita, et me tahame läbi viia revolutsiooni teistes maades sellega, et vahele segada nende ellu, se tähendab rääkida millestki, mida pole olemas ja mida me kunagi pole taotlenud."

Et see jutt oli algusest lõpuni vale, seda tõendasid ajaloolised kogemused 1939 sügisest alates. Nende kogemuste taustal jäävad tühiseks ka Stalini võimujärglaste väidetavad manitsused Fidel Castrole, et ta hoiduks katsetest "eksporteerida" revolutsiooni kaugemale. Pigem õhutab Nõukogude juhtkond sääraseid üritusi omapoolsete aktsioonidega, mis ilmselt taotlevad Kuuba kasutamist lööginandmiseks Ameerika mandrile. Kuigi Hrushtshovi kurikuulus raketioperatsioon nurjus, jatkab Brezhnev tasapisi üritust teisel teel, kus maapealsete rakettide asemel kasutatakse allveelaevade omi peamise tugikohaga Cienfugos, Kuuba lõunarannikul.

A.K.

Alma Vanatoa näitus Stockh. Eesti Majas

Alma Vanatoa ühe oma lillemaalingu juures. (Foto Tippo).

Pühapäeval avati Stockholmi Eesti Majas umbes 60-pealise publiku juuresolekul akvarellisti Alma Vanatoa esiknäitus, mis koosneb peamiselt lillemaalingutest ja üksikutest vaikeludest. Näitusel oli juba algusest peale suur menu, sest juba esimesel päeval osteti pooled seinal olevatest töödest, samuti paarkümmend kunstniku mapilehte.

Alma Vanatoa on maalimist ja akvarellitehnikat õppinud juba Eestis, kus ta alustas maalimist. Oma maalimisharrastust on ta pidevalt jätkanud siin Rootsis, eeskätt piirdudes lilledega ja vaikeludega. Tehniliselt on ta saavutanud vajaliku voolavuse, maalides märjale paberile, tema toonid on diskreetsed ja looduslähedased, samuti kui motiivide realistlik käsituski, ilma et oleks püütud objekte "pildistada". Taustadelegi on antud sügavust, mõnedes töödes nagu oleks vajagi rohkem õhku. Väljapaneja võimuks tööd varustada laiemate passportuudega, et nad paremini esile tuleks. Kuna tööd on raamitud, siis rõhutab see veel enam probleemi. Need probleemid aga on tööde omandajail kerge oma maitse järele lahendada.

Näituse avas Elmar Pettai, tutvustades maalija isikut ja tema tööd. Alma Vanatoa lillemaalingud on Eesti Majas välja pandud kuni 31. jaanuarini.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
sissekäik Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320,
103 26 Stockholm 16
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72

Tellimispostgiro nr. 28650
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00—0, Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 129:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 45:-
Kuu ..... kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Süüria ohvitserid:

Vene relvad halvemad Husseini briti omadest

Süüria diktaatori Atassi kukutamise, ja sisetülid valitsevas baath-parteis, põhjustas süüria armee kaotus septembris 1970 Jordaanias. Siis selgus, et kvaliteedilt halvad ei ole mitte ainult süürlaste kasutada olevad vene relvad, vaid tänapäeva tehnikale ei vasta ka süüria armee väljaõpe, mida seal teostavad Nõukogude Liidu militaar-instruktorid. Süüria ohvitserid kinnitasid seda avalikult ja seletasid, et Süüria relvade ja väljaõpe üldine tase ja kvaliteet ei vasta Jordaania kasutada olevate lääne relvade tasemale.

Süüria rakendas Jordaania vastu ka oma tankiarmee, mille kasutada on Nõukogude Liidu tankid tüübist T-54 ja T-55. Süüria dementeeris küll neid teateid, kuid ta tegi seda Moskva käsul. Nõude selleks esitas Atassile siis Damaskuses viibiv Nõukogude Liidu militaar-missiooni juhataja, kelle käsul toimus ka Süüria tankide tungimine Jordaania territooriumile.

Et kõik süüria tankistid kandsid Palestiina Vabastamisarmee univormi, siis võidigi väita, et Süüria tankid ei ründa jordaanlasi.

Süüria tankide ülesanne oli ühe Rantha piirkonnas Jordaania tankibrigaadi rõngas oleva palestiina gerilja-üksuse vabastamine ja siis selle üksuse toetamine võitluses jordaania üksuste vastu. Selle käsu tulemusena tekkis korrapärane tankilahing, milles süürlased üsna lühikese aja jooksul kaotasid ligikaudu 100 tanki.

Shveitsi päevalehe "Der Bund" (nr 285 - 1970) korrespondent kirjutab, et eriti demoraliseerivalt mõjus süürlastele läänest pärinevate Centurion-tankide tabav tuli 105-millimeetrilistest kahureist.

Nende kahurite mürsud tabasid juba 1 000 m kauguselt, ning ikka ja alati vene tankide kere ja torni vahekohta, kus nad erakordse kergusega tungisid läbi soomuse. Granaadid lõhkesid siis tanki sisemuses ja paiskasid tanki sageli kuni 30 m kaugusele.

Kõigele sellele lisaks omasid Centurion-tankid ka kaugelt suurema manööverdamise võime kui vene tankid tüübist T-54 ja T-55, millede mürsud ei suutnud tungida ka läbi Centurion-tankide soomuse.

Tankide kõrval osutusid kvalideedilt halvaks ka Egiptuses asuvad moodsad nõukogude võitluslennukid tüübist MIG-21, millede rakendamine toimus suvel 1970. Et see oli mõlemapoolne militaar-saladus, siis teab avalikkus sellest õhulahingust vähe. Alles aasta lõpul saadi kindlalt teada, et 30 juulil 1970 ründas üks kaheksast MIG-21 lennukist koosnev ja peamiselt vene pilootide poolt juhitav üksus neljast Mirage-lennukist koosnevat Iisraeli eskadrilli. Selles õhulahingus tulistasid Iisraeli lennukid ilma omapoolsete kaotusteta alla neli nõukogude lennukit. See oli esmakordne juhtum, et pärast II Maailmasõda sattusid vastamisi MIG- ja Mirage-tüüpi võitluslennukid.

Venelaste lüüasaamine oli alarmeeriv mitte ainult Egiptusele, vaid ka Nõukogude Liidule. Veel samal päeval saatis Moskva oma lennuväe ülemjuhataja marssal Kutachovi Egiptusse seda lüüasaamist uurima.

Umbes taoline fiasko tabas ka ühte moodsat elektron-radarbaasi, kus kasutamisel salapärased ja läänele tundmatud nõukogude elektronseadmed tüübist P-12. Selle radarbaasi ülesanne oli madalalt lendavate vaenlase lennukite avastamine, ja seda ühes 400 km-lise raadiusega piirkonnas. See baas asus Suezi lähedal. 1970 aasta alguses "külastas" seda baasi üks Iisraeli erikomando, kellel õnnestus kõigi seadmete lahtimonteerimine ja kõigi osade transportimine Iisraeli territooriumile. See P-12 radar-seadmestik on vene tehnika uusim mudel ja ta oli seni lääne militaar-tehnikale tundmatu.

Need kolm lüüasamist kõigutasid tunduvalt araablaste usaldust Nõukogude Liidust saadavate relvade vastu, samuti ka väljaõpet teostavate nõukogude ohvitseride võimete vastu.

Lisaks puudutasid need kolm rasket kaotust ka teisi Warssavi pakti riike, kus taas hakatakse kahtlema Nõukogude Liidu relvade kvaliteedis ja nende rakendamise võimes.

Saksa automontöörid Togliattis soome kelku proovimas vabal ajal.

Endel Köks

Algus lk. 1

Endel Köks ütles, et tal on kiusatus teha üliõpilastele USA-s ettepanek, määrata igal aastal eriauhind kõige halvemale eesti raamatule, "et teha lõppu kirjandusauhindade inflatsioonile ja muuta raamatute väljaandjad rohkem mõtlikemaks..."

Kõnelejal oli kriitikat ka teatri jaoks. On väärtuslik säilitada eesti teatrikunsti traditsioone, kuid tuleb arvestada vahepeal toimunud muudatustega.

Üks puudus on küll ka selles, et eesti keeles puuduvad uudse konstruktsiooni ja sisukäsitamisega tekstid.

Kõneleja tõi palju näiteid läti pagulasteatri püüdlustest — mis tema arvates olevat samas olukorras kui meie oma ja uuenduslikest võtetest okupeeritud kodumaa lavadel.

Referent pidas meie teatriküsimustes oluliseks soome kirjanikuajakirjaniku Tuuli Reijoneni hiljutist sõnavõttu pärast tema külaskäiku Stokholmi, millse Reijonen nõuab rohkem kriitikat. Ta leidis, et meie pagulasteater on kunstidest kõige mahajäänum.

Kunsti osas meenutas kõneleja Rootsis kahe aasta eest toimunud ülemaailmset eesti kunstinäitust ja leidis, et see enaõnnestus oma eesmärgis — oli ainult 500 vaatajat ja rootsi ajakirjandus vaikis. Edasi ta leidis, et USA-s loodud eesti üldise kunstikollektsiooni edasiarendamise osas ei kannatatavat ettepanekuid ja nõuandeid.

Ma ei ole nüüd veel ainsatki nn. ülemaailmset eesti kunstinäitust ei siin USA-s, ei Kanadas ega Rootsis mis vähegi oleks peegeldanud seda taset ja produktsiooni, mis esineb meie kunstnike ateljeedes, kuna see läheb peamiselt rahvusvahelise kunstipubliku omandiks ütles Endel Köks.

On meie kultuurielu pildis teisigi tühje kohti. Paguluses on eestlastel näit. terve rida kuulsaid arhitekte, tunneksime huvi nende huvitavamate ehituste kohta käivate reproduktsioonide ilmumisest, või raamatust Pulitzeri kuldjoonlaua võitnud Edmund Valtmani karikatuuridest — mis võiks olla üks võimas poliitiline relv, või Idla ja teiste eesti võimlemisjuhtide suurest panusest kogu inimsoo kultuuripilti jne. Edasi meil on ilmumas, kui palju on aga neid kond ajalehte, kui palju on aga neid Eesti Majasid — kus neid saaks lugeda?

Muusikaelu pildis mainis kõneleja, et meil on paguluses vähemalt pool tosinat nooremapõlve moodsa muusika loojat, kelledest kõige radikaalsem Udo Kasemets Kanadas, keda seal riik ja teised on selles ka korduvalt premeerinud. Ei puudu ka mitmed suurepärased vokaalsolistid, eesti ühiskond suudab aga neile pakkuda üksnes sporaadilisi esinemisvõimalusi.

Kui vokalistidele on kirjutatud enam moodsamat loomingut, siis tundub, et kooridele kirjutatud repertuaar seda vähem on.

Kogu kaasaegne eesti modernistlik helilooming ei jõua üldse eestlaskonna teadvusse ja muusika on nagu taandatud igasuguste kokkutulemiste — nagu aktuste, tähtpäevade ja juubelite eeskava täitvaiks vahepaladeks ja on seega kaotamas oma primaarset funktsiooni.

Kõneleja ütles lõppeks, et Välis-Eesti kultuurielu korraldavail institutsioonidel tuleks leida võimalusi ja vahendeid, et stagneerumist ja mahajäämist maailma üldisest arengust vältida. Tuleks leida hoogsust, värskust ja uusi ideid, anda noorusele algatusvõimalusi, muuta meie elu parema ja arenenuma kultuuri kaudu vabamaks, huvitavamaks ja sisukamaks.

Romaan kodumaal valgustab õrnu kohti argielus

Kirjandus on elu peegeldus läbi kirjaniku vaatlusprisma. Milliselt see prisma on asetatud, selliselt tulevad ka pildid. Okupeeritud Eestis äsja ilmunud Hugo Angervaksa romaan "Kelk soo peal" sotsialistliku realismi teosena annab pildi, milles muidugi põhikoena näeme sotsialismi kui ainsat õiget ühiskonna korraldust. Kõik, mis sellest kõrvale kaldub, on paheline ning ajast ja arust. Teose tegevustik toimub 1964—66. a. raames ja tema põhikava moodustab episood ühe 24-aastase noormehe Einar Reedingi elust.

Noormees töötab kombinaadis "Isolaator" ühe isoleerijate brigaadi juhina. Kombinaadi direktori asetäitja Leopold Kaiser (eestistunud juut) koos direktor Kõdraga, kes on vana teeneline kommunist, müüvad salamahti mustal turul kombinaadi laost mitmesugust materjali, et enestele raha hankida (Köder ehitab enesele suvila kombinaadı arvel). Einar Reeding alluvana tõmmatakse ka mustadesse tehingutesse. Tal tuleb anda fiktiivsetele lao-orderitele allkirju ja transportida mitmesugust materjali mustale turule. Kui ta taipab, et tegemist on riigi petmisega, ta ütleb end kategooriliselt lahti sellistest toimingutest.

Kuritarvitused avastatakse, süüdlased arreteeritakse. Ka Einaril tuleb käia prokuratuuris ülekuulamisel ja ta on hirmul, et tedagi kui kaasteadjat võidakse vahistada. Ta plaanitseb põgeneda kaugele Siberi aladele, kuid ta noor naine Elsa laidab selle mõtte ja manitseb meest, kui karistuski peaks tulema, see vastu võtta. Aga hirm vangla eest on Einaris nii suur, et ühel kui ukse taga helistatakse (helistajaks on üks purjus mees), ta hüppab aknast alla ja jääb murtud sääreluuga ning peavigastusega lamama, kust ta haiglasse viiakse. Ta kõigub elu ja surma piiril, kuid lõpuks siiski paraneb nii füüsiliselt kui hingeliselt.

Romaan on rohke tegelaskonnaga ja siin välksatab mõndagi tänapäeva okupeeritud Eesti olukordadest. Näeme pilte, kuidas joomine ja huliganusus on noorte hulgas rohkesti maad võtnud. Ka romaani peategelane on joomise kammitsais. Teiseks on noortes pinda leidmas hariduse alahindamine, sest lihtsa mustatööga teenitakse sama või rohkemgi kui kõrgema haridusega töötajad, kes õppimiseks on kulutanud kuni 15 aastat. Nii märgib koolidirektor Villem Rada oma päevikusse:

"On tõsi, et meie noorsoo hulgas esineb palju värdjalikke eluvorme, kusagil on nähtavasti midagi viltu ja mida on vaja sirgeks ajada... Ühed ütlevad, et vanemad on süüdi. Teised, et kool. Kolmandad, et noorsoo olevat ära rikkunud isikukultuse ajajärk, mis külvas igale poole valet ja silmakirjalikkust. Kellel on õigus... Uue inimese kujundamisel on tekkinud mingi tõrge ja see tõrge on vaja võimalikult kiiresti kõrvaldada (lk. 80).

Kolmandaks välgatab siin venelaste invasioon Eestisse ja selle soodustamine. Sama koolidirektor kirjutab oma päevikus:

"Üks 8-a klassi tüdruk kirjutab oma kirjandis: "Loen uhkusega teadaandeid sputnikute lennu kohta... Kuid ühtlasi olen ka nukker, sest need sputnikud maksavad ju väga palju. Võib-olla lends ühe sputnikuga minema minu vanemate tulevane korter." Direktor jätkab: "Lea Maasikas elab oma vanematega ühes toas. Neid on neli inimest. Juba kümme aastat on neile lubatud uut korterit. Maasika perekond teab kümneid inimesi, kes alles aasta taaga elavad juba uues korteris."
aga elava djuba uues korteris."

Õppeala juhataja kommunistlik vanapiiga Saaretok tahab tüdrukule direktori juures teha "hea peapesu". Direktor aga märgib oma päevikusse: "Milleks peapesu?.. Ta kirjatöös pole kõik mõtted õiged. Kuid need on esile kutsutud vale suhtumisega tütarlapse vanematesse. Oleks neile antud korter, poleks tüdruk nii kirjutanud."

Siis vilksatab romaanist läbi teine kuju, kes kohe otseselt venelasi ei salli.

See on ühe ehitustrusti tööde juhataja Seever, kes koos Einariga on haiglas ja hakkab norima venelannast õe Veeraga, et see kõneleb viletsat eesti keelt. Kui Einar Veera kaitseks välja astub, siis ütleb Seever: "Ja üldse mis nad ronivad siia!"

Seever on näidatud nagu mingi paheline erand, sest ka teised haiged hakkavad teda hurjutama (lk. 93).

Ka rahvusküsimus kerkib esile. Koolidirektori sünnipäeval psühholoogia professor Bachman ja Eesti korpuse polkovnik Rajamaa hakkavad sel teemal vaidlema, kus Bachman kaitseb eri rahvuste olemasolu. Rajamaa aga leiab, et see ei olevat kooskõlas marksismiga. "Ja kurat võtaks," röögatab Bachman uuesti vahele, "kellele on äkki jalgu jäänud meie rahvused, rahvuskultuurid, rahvuskeeled? Kas siis kommunismi saab ehitada ainult venelasena? (lk. 154)."

Sama professor koolidirektoriga arutledes märgib: "Tead ise oma praktikast, et laste koolitamine on endiselt raske. Kahe-kolme lapse koolitamisel tuleb vanematel nahast välja ronida (lk. 89)."

Teoses on hulk huvitavaid tüüpe, kellest mitmed arvustavad maksvat korda ise see juures ringi vaadates, kas soovimatud kõrvad ei kuule. Muidugi on need kujutatud suurte egoistidena, kes ei oska ega taha ühiskondlikult mõelda ja on seega negatiivsed.

A. K.

Streik Venes

Algus lk. 1

Selle tõttu kardeti ka nüüd kõige selle kordumist ja nõuti, et puhkelennud tulevad korraldada täpselt ja vastavalt plaanile.

Lääne-Saksa firmasid töötab Togliattigradis umbes 30. Juba septembris esitasid nende firmade esindajad jõulupuhkusele sõitjate nimekirjad ja ajad autovabriku juhatusele õigeaegseks lendude (transpordi) korraldamiseks. Kui vastus — ja lennupiletid — jäid ka novembrikuu lõpul saamata, esitasid lääne-sakslased ultimaatumi ja teatasid, et nad soovivad vastust 2. dets. 1970 kella 16-neks.

Kui vabriku juhatus ka siis vaikis, alustasid sakslased streiki. Ühtlasi esitati vabriku juhatusele protest posti aegluse pärast (sest lennuposti kirjad vajavad Lääne-Saksamaalt Togliattigradi jõudmiseks 2—3 nädalat) ning salateenistuse poolt hotellitubadesse ja töökohtadesse monteeritud sala-mikrofonide pärast.

Ühtlasi protestisid nad hotelli juhatuse käitumise pärast, et hotellitubades, kus töölised elavad, ei lubata naiskülaliste vastuvõttu.

Kui lääne-sakslased 3. detsembri hommikul keeldusid tööle sõitmast ja kui omnibussid hotelli "Wolga" eest tühjalt tagasi sõitsid, kutsus vabriku välismaalaste osakonna juhataja S. Boris streikijate esindajad kella 16-neks läbirääkimistele. Läbirääkimistel venelased avaldasid "erakordset imestust sarnaste karmide abinõude kasutamise pärast" ja seletasid, et töö olevat tähtsam kui jõulud.

Läbirääkimised lõppesid kell 13.30 tulemusteta. Kuid kell 16 tõi käskjalg hotelli siiski lennupiletid ja kirjaliku garantii, et lennud toimuvad vastavalt plaanile. 4. detsembril töötasid lääne-sakslased jälle ja ajakiri "STERN" tegi kindlaks, et see lubadus ka täideti ja et kõik lääne-saksa autotehnikud pühitsesid jõuluõhtut kodumaal.

MUUDATUSED ÜRITUSTE KALENDRIS

Ürituste kalendrisse on sattunud kaks eksitavat viga, mida käesolevaga palume lahkelt vabandada: Õige tekst on allpool äratoodud:

1. Pühap., 31. jaan. kell 16, Stockholmi Eesti Meeskoori kontsert Kontserdimaja suures saalis.
2. Reedel, 12. veebr. kl. 18 Oberammergau Kannatusmängud EKK ja EELK Stokholmi koguduse ühisel korraldusel Aarne Viisimaa esituses ühes valguspiltidega Jakobi kiriku koguduse ruumes.

Eesti Kultuuri Koondis

Oskar Lillendal:

LAULU VÕIM

Tallinna Koolinoorsoo Muusikaühingu — TKMÜ — asutamisest möödus möödunud aastal viiskümmend aastat ning väärib sellepärast meenutamist, eriti aga ka veel sellepoolest, et TKMÜ segakoori esimene juht Anton Kasemets ise astus möödunud aastal üle kaheksakümnenda eluaasta läve. Ja käesoleval aastal möödub 55 aastat Tallinna Eesti Meestelaulu Seltsi asutamisest. Millised ajavahemikud ja millised ajalised kaugused — nii lühikese aja jooksul...!

Pärast võidetud Vabadussõda pulbitses eesti koolinoorus tegutsemisihast, organiseeriti Eesti Koolinoorsoo Liit, peeti noorte-päevi ja — kongresse, igal aastal noortepühasid, millede kavades seisnesid kultuurilised üritused rööbiti spordivõistlustega paljudelt aladelt. Asutati noorte ajakirju, tegeldi poliitikaga ja oldi ka ajakohaselt radikaalsed.

Kuid üheks suuremaks algatuseks oli siiski Tallinna Koolinoorsoo Liidu (hilisem TKMÜ) segakoori asutamine. Kuna lauljad olid eranditult noored, siis oli ka koori kõlajõud tugev ja häälte värskus erakordne. Muidugi on nauditav kuulata rutineeritud koori kultiveeritud ettekandeid ja viimistletud laule, kuid miski poie võrreldav ühe 120-pealise noorte segakooriga. Olen käinud paljudel-paljudel kontsertidel, kuid olen vaid ühel ainsal korral võinud olla tunnistajaks, kuidas inimhääle vibratsioonid saavad jagu mateeriast.

See juhtus just viiskümmend aastat tagasi ühel Tallinna Koolinoorsoo Liidu Segakoori kontserdil "Estonia" Kontsertsaalis. Juhatas Anton Kasemets ja lauldi Mart Saare "Laul Eestile". Selle laulu lõpposa on vägev ja "kolme-ehviga". Istusin parempoolsel rõdul ja märkasin äkki, kuidas viimase takti ajal hakkas saali laes liikuma midagi valget ja laia: umbes 3—4 ruutmeetri suurune krohvilahmakas vallandus laest, estraadilt vaadatult vasakul pool, ja langes liugledes alla 5—6-nda rea kohal keset publikut. Tõusis suur tolmupilv, inimesed küürutasid, kuuldus ehmumishüüdeid ja rahvas hakkas saalist välja tunglema. Oli karta paanika tekkimist.

A. Kasemets vaatas ehmunult seljataha ja "löi ära", jäädes ootama publiku reaktsiooni ja edasijuhtuvat. Õnneks polnud siiski keegi viga saanud, uut varisemist ei järgnenud, küll oli aga nii mõnegi kuulaja turi krohvist valge. Kui publik ja lauljad olid rahunenud, jatkus kontsert.

Kui me tänaseks kontserdiks õppisime Tuudur Vettiku "Virulaste tantsu", meenus mulle "lagesid ja talasid" lauldes see Tallinna koolinoorte laulu vägevus viiskümmend aastat tagasi. Lageldelt krohvi maha tantsimine pole mingi kunst ja seda on varemgi juhtunud, kuid krohvi laest lahti laulmist võib juhtuda vaid viiekümne aasta jooksul kord.

Kõneldakset, et J. Offenbachi muusikal olevat kummaline mõju nii organismidele kui ka mateeriale. ühe tema ooperi esiettekandel Pariisi ooperis komistanud üks solistidest laval ja murdnud jalaluu. Etendus katkestati. Järgmisel etendusel kukkunud üks pealtvaatajaist teiselt rõdult alla ja saanud surma. Etendus katkestati. Kolmanda etenduse ajal puhkes Pariisi ooperis tulekahi ja ooperihoone põles maha. Pärast seda kõike ei julетud seda Offenabchi ooperit enam kolm aastakümmet lavastada.

Nii, nagu selgub näidetest, võib laulul ja muusikal olla tõepoolest tugev mõju ja toime (eriti peaks see käima meeskooride kohta...!), mida eriti kujukalt tõendab ka see asjaolu, et pärast viisteist aastat kestnud SEM-i harjutusi Regeringsgatanil Eesti Majas on ka selle ehituse päevad loetud ja see läheb eeloleval sügisel lammutamisele...

J. Prees ja Arn. Reindorf in memoriam

12. jaanuar oli kurb päev Helsingborgi eestlaste elus. Sel päeval lahkusid nimelt meist kaks tublit ja kõikide poolt armastatud ja lugupeetud eestlast, need olid Jaan Prees, kes oli mõned nädalad varem saanud raskekujulise südameataki ja Arnold Reindorf, pika ja vaevarikka haiguse järele.

Vanade võitlejate kaader hakkab kokku kuivama. Kui 26 aastat tagasi Rootsi tulles: elujõulised, teotahtelised ja teadlikud eesti rahvuslased on nüüd jõudmas ikka, kus äraminek on juba loomulik looduskäik. Äraminejate kaotus meile kõigile on raske kanda eriti aga lahkunute omakstele ja lähematele sõpradele. Seekordsete lahkunute elukäik oli kulgenud järgmiselt.

Arnold Reindorf sünd. 1897 oli saanud koolihariduse nii Tallinnas kui Peterburgis. Oli lõpetanud kõrgemate politsei-ametnikkude kursused. Oli esimese järgu politseikomissar Tallinnas. Pääle Rootsi tulekut töötas kuni pensionile minekuni polügraafia alal. Võttis elavalt osa Helsingborgi eesti org-de tööst nii sule, sõna ja teoga. Tema oli ühtlasi oma panuse eest rahvuslikul tööpõllul valitud Hälsingborgi Eesti Ühingu Auliikmeks. Paguluse ajajooksul on tema kuulunud veel järgmistesse organisatsioonide juhatustesse: Rahvusfondi osak., EPR ühisabi Komitee Hbgis, Rahvusliku Koostöö Keskuse Hbg. osak., ja Rootsi Eestlaste Esinduse Hbg üldkogu juhatusse. Tema vaim oli väga nooruslik, kuigi ta põdes kauaaegset haigust ja tema ellusuhtumine oli väga optimistlik.

Teda jäi leinama abikaasa Herta.

Jaan Prees sünd. 1893 Pärnumaal, Seliste vallas taluomaniku pojana. Vara lahkunud isa järgi võttis noor Jaan talujuhtimise oma hoole alla. Tema juhtimisel muutus talu üheks eeskujulikumaks ümbruskonnas samuti arendas välja kalapüüdmise ja avas kohapääl talurahvakaupluse. Põgenes Rootsi sõja ajal koos perega. Helsingborgis leidis tööd alguses paaditööstuses hiljem kuni pensionile minekuni tekstiiltöösutses. Lahkunu oli tuntud Helsingborgis tubli mehena, kes seltskondlikust tööst võttis osa oma jõu ja võimete kohaselt. Kuulus kohapealsete eesti organisatsioonide liikmeskonda. Temast hoovas rahvuslikku meelsust, tal oli palju sõpru ja ta oli lugupeetud kaasmaalane. Teda jäid leinama abikaasa Alide ja mereinsenerist poeg Arno koos abikaasa Niinaga.

Mina kui hää südamesõber mõlemile lahkunule, soovin oma viimsel jumalagajätmisel ja usun, et minuga ühinevad kõik kaasmaalased, kes neid tundsid nii kannataval kodumaal kui siin paguluses! Olgu neile kerge võõramaa muld!

H. Öödik

Lühiteated Ameerikast

● **Riikliku aatomenergia komisjoni** maa-alusel aatomproovil Nevada osariigis pääses radioaktiivset tolmu atmosfääri ja see levines 12-nes osariigis. Doosid olevat aga nii nõrgad, et see ei ohusta elanikkonna tervist, kinnitab komisjon.

● **Töötatööliste protsent tõusis** 6-le kõikidest töötajatest. Connecticuti osariigis oli töötudi 8,1 protsenti ja Washingtoni ning Alabama osariikides veelgi rohkem.

● **US Avälisministeeriumi uurimi**sekspeditsioon kuueliikmelises koosseisus läheb Lõunanaba piirkonda inspekteerima seal asuvaid rahvusvahelisi uurimisjaamu, miiliste hulgas on ka N. Liidu omad.

● **"Apollo 14" 3-liikmeline meeskond,** kes valmistub 31. jaan. startima järjekordsele sõidule Kuu peale, avaldas veendumust, et seekordne kuusõiduk on paremini ettevalmistatud ja sellega ei võiks juhtuda sedalaadi õnnetust, mis sundis eelmist kuusõitu pooleli jätma.

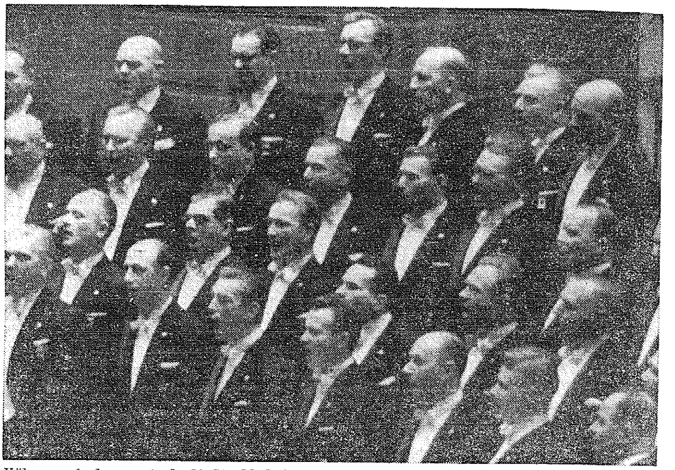

Kõlagu vabade meeste laul! Stockholmi Eesti meeskoor esinemas. Pühapäeval 31. jaanuaril toimub Stockholmi Eesti Meeskoori traditsioonilne kontsert Kontserthoone suures saalis algusega kell 16.00. Juhatab Lembit Leetmaa, solist Helle Aro-Cervin. Pääsmed eelmüügil Eesti Kultuuri Koondises, telefon 113 116. Pääsmed saadaval ka kohapeal tund aega enne kontserdi algust.

Kohalik elu

BORÅS

Peakoosolek

Borâsi Eesti Skaudisõprade Seltsi aasta-peakoosolek peetakse pühapäeval 31. jaanuaril kell 16.00, Borâsi Eesti Klubi ruumes, Fristadsvägen 73 C. Päevakord: 1. koosoleku avamine ja rakendamine. 2. 1970 kassa ja tegevusaruannete esitamine ning kinnitamine. 3. 1971 liikmemaksu kindlaksmääramine. 4. 1971 eelarve ja tegevuskava esitamine ja kinnitamine. 5. Valimised põhikirja kohaselt. 6. Koosolekul algatatud küsimused. Pärast koosolekut kohvilaud.

BESS juhatus

BORÅS

BES peakoosolek

Borâsi Eesti Seltsi korraline aastapeakoosolek peetakse pühap. 7.veebr. kell 14.00 Borås Moderata koonduse majas Skolgatan 21, Borås. Päevakorras on: 1) Koosoleku avamine ja rakendamine. 2) 1970 tegevuse- ja kassaurande ettekandmine ja kinnitamine 3) 1971 liikmemaksu suuruse kindlaks määramine 4) 1971 tegevuskava ja eelarve ettekandmine ja kinnitamine 5) Valimised põhikirja kohaselt 6) Koosolekul algatatud küsimused.

Kvoorumi puudumisel peetakse peakoosolek pool tundi hiljem samas kohas ja sama päevakorraga, mis on otsustamisvõimeline kohaletulnud liikmete arvule vaatamata. Erikutseid ei saadeta.

BES-i juhatus

GÖTEBORG

Pensionäride koosolek

Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis peab korralise aastapeakoosoleku kolmapäeval, 10. veebr. kl. 10 Eesti Majas. Päevakorras koosoleku rakendamine, aruannete kinnitamine, tegevuskava ja eelarve, valimised, läbirääkimised ja kohapeal algatatud küsimused. Kui määratud ajaks pole põhikirjas ettenähtud liikmeid kohal, peetakse koosolek samas kohas, sama päevakorraga pool tundi hiljem ja koosolek on otsustusvõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata. Pärast koosolekut kohvilaud.

JUHATUS

GÖTEBORG

Põllumeeste peakoosolek

Göteborgi Põllumeeste Kogu korraline aastapeakoosolek toimub laupäeval, 30. jaan. Eesti Majas, Drottningg. 27 kl. 15. Päevakorras avamine ja rakendus, 1970 aruanded, tegevus- ja kassaaruanne, 1971 liikmemaksu suuruse määramine, 1971 tegevuskava ja eelarve, valimised, üleskerkinud küsimused ja läbirääkimised. Juhatus loodab, et võimalikult kõik liikmed osa võtavad. Kui väljakuulutatud ajaks pole kohal vajalik arv liikmeid, toimub koosolek pool tundi hiljem ja on kodukorra p. VI põhjal otsustusvõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata. Kohvilaud vabatahtliku tasu eest.

Stockholmi Eesti Meeskoori toetavliikmed, kes soovivad koosviibimisest pärast kontserti 31. jaanuaril osa võtta, palutakse registreerida hiljemalt 27. jaan. tel. 771 24 80 (Klaar) või 82 99 36 (Lokotar) peale kella 18-ne.

STOCKHOLM

Ühisabi Naisringi koosolek

Sihtasutus Ühisabi Naisringi aastakoosolek toimub kolmapäeval, 27.jaan. kell 18 Eesti Majas.

Päevakorras aruanded, valimised ja tegevuskava. Juhatus palub kõiki liikmeid koosolekust osa võtta. Kuna praegu toimub liikme Alma Vanatoa kunstinäitus Eesti Majas, siis on kõigil hea võimalus sellega tutvuneda.

JUHATUS

Informatsioon Vatikanile

NEW YORK (VES) — Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu New Yorgis koostas ja saatis Vatikanis asuvale Pontifikaalsele Gregorianuse Ülikoolile valiku raamatuid, broshüüre ja teisi trükiseid Eesti küsimuse ja kommunismi kohta. Peale E. Rahvuskomitee ja Ü. E. Kesknõukogu enda väljaannete võeti valikkogusse prof. dr. Artur Vööbuse teoseid. USA Kongressi, Eesti Vabariigi Esinduse ja rea teiste organisatsioonide ning asutiste väljaandeid.

Gregorianuse ülikoolis Vatikanis asub ulatuslikult materjale Venemaa ja kommunismi kohta, alates tsaari-Venemaa parlamendi, Duuma protokollidega revolutsioonieelsetest aastatest, N. Vene kommunistlike ajalehtede komplektid, Lenini, Stalini j.t. kommunistlike autorite teoste esimesed väljaanded, mis hiljem N. Liidus on ära korjatud, kuna parteijoon on muutunud.

Ülikoolis on praegu 3000 õpilase ümber ja marksismi uurimiskeskus on omandanud erilise tähtsuse, kuna viimasel ajal Vatikanist antud eeskirjade järgi kõik tulevased preestrid peavad uurima marksismi klassikalisi teoseid, lugema Ladina-Ameerika geriljajuhi Ernesto Che Guevara, ameerika marksisti Herbert Marcuse j.t. raamatuid.

Gregorianuse ülikooli marksismi uurimiskeskuse juhatajaks on rev. Gustav A. Wetter, 59-aastane jesuiit, kes ise on kirjutanud raamatud "Dialektiline materialism" ja "Nõukogude ideoloogia tänapäeval.

Eesti materjalide olemasolu Vatikanis võimaldab katoliku usuteadlastel ja tulevastel preestritel tutvuda nende probleemidega.

Vajab ka mesilane vitamiini?

Kas vajab ka mesilane vitamiine, kui ta kaheksa pikka kuud elab oma tarus ja tarvitab oma suvel kogutud meetagavarasid? Mesi on vitaminiseeritud loomulikul teel, sest tooraine tuleb loodusest, kes nektar valmib päikeses ja õietolm annab ka valkaineid. See kõik kaob aga ära, kui rootsi mesinik mee ära võtab ja mesilastele toiduks jätab ainult süsivesikuid sisaldava suhkru. Seda ei pea õigeks eesti mesilastepidamise nestor Jüri Laurits, kes äsja Stockholmis pühitses 95-aastast sünnipäeva. Ta on olnud elavas vaidluses rootsi mesinikega erialaajakirjades.

— Tahaksin meeleldi kontakti mõne asjast huvitatud eesti arstiga, ütleb Jüri Laurits Eesti Päevalehele. Samuti soovin kontakti eestlasist mesilastepidajatega, sest mul on pikast elust mesilindudega palju kogemusi, mida on väärt edasi anda. Kirjutage mulle. Aadress on Jüri Laurits, Atorp.

Ei ole igapäevane, et 95-aastane inimene reisib veel omal käel ja mõjub oma olemiselt palju nooremana. Ta on veendunud, et just mesi on ta tervist hoidnud. Kuigi ta praegu enam mesilat ei pea, on ta säilitanud ühe mesilaspere omaenda vajadusteks. Ning maasikapeenra, mille eest ta ise hoolitseb. Ta ütleb ise:

— Suvel on tegemist mesilaspere ga ja peenramaaga, talvel kipub vahel igavaks. Et ennast käibel hoida ja füüsiliselt vormis olla, sõtkun iga päev keldris trampjalgratast. Tänu sellele on mu jalad tugevad.

Taltsi uus rekord

Tallinnas toimunud tõstevõistlustel parandas esimeses raskekaalus maailmarekordit surumises Jaan Talts, kes saavutas 201,5 kg. Tulemus on pool kilogrammi parem tema enda nimel seisnud vanast maailmarekordist.

BALDER JAANI veste:

LÄHEN EESTISSE

"No kus sina ka pühade ajal seikled?" küsis minult mu sõber. Mul on ikka neid ka, ega ma päris ilma ole. Ja et mul sõpru on, seda on kohane kuulutada just nüüd, mil pühad seisnvad ukse ees.

Ma ütlesin talle, et lähen Eestisse.

Ta tegi suured silmad. Ilmselt oli mu vastus talle suureks ootamatuseks. Silmitses mind natuke aega nagu imeloome, siis sõnas:

"Sa ei teegi sellest saladust."

Tema oli imestunud, aga ka mina tõin välja oma imestuse ja küsisin:

"Miks peaksin ma seda saladuses hoidma?"

"Ma ei tea," vastas sõber, "aga mõned ei hinga sellest kellelegi, alles pärast kuuled, et on seal käinud."

Inimesi on mitmesuguseid" sõnasin mina.

"Jah, ja mõni inimene ei ole tagasi tulles enam see mis ta oli varem," ütles sõber millegipärast nukra häälega ja vaatas mulle sellise pilguga, nagu oleks tal minust kahju.

"Mina ei muutu," ütlesin.

Tema aga jätkas:

"Mõni inimene hakkab pärast seda pagulaste asjast eemale hoiduma, ei võta enam mele üritustest osa."

Mina ei mõlstnud selle peale midagi kosta, ei vastu vaieda ega tagant tõendada, sest minul ei olnud selle kohta ei andmeid ega isiklikke tähelepanekuid.

Sõber arutas edasi, ladudes välja hädaohte, mis mind on varitsemas, kui ma Eestis ära käin.

"Mõni teine jälle hakkab pärast seda truult pagulaste kokkutulekuid külastama nagu peaks ta sealt ei tea kellele eitekandeid tegema. Fotoaparaat kaasas, saadab nendele pilte ka . . ."

Mina ei tahtnud seda juttu kuulda, sest ma olin pühade-eelses meeleolus ja pidulik meeleolu on ju selline, et ei salli seda, mis tuju rikub.

Sõber aga vaatas ikka kurvalt mulle otsa ja kurtis:

"Mõnelegi sealkäijale hakatakse kahtlustava pilguga vaatama ka siis, kui tema juures midagi kahtlast ei ilmnegi. Ja niiviisi kaotab see inimene oma sõbrad — siin."

"Ära muretse," ütlesin ma, "mina tulen sealt tagasi nii puhtana, et sul ei ole vaja hakata minust eemale hoiduma."

"Jah, aga . . . Lou saamiseks sa pead ja nende asutustega ja inimestega tegemist tegema."

Ma hakkasin naerma. Ütlesin:

"Ei pea. Mina lähen sinna ilma nende loata. Ja mul on siis tore kogeda, et ületan piiri . . . oma loaga."

Sõber vaatas mulle sellise haletseva pilguga nagu oleksin ma aru kaotanud, ajan segast juttu. Minu jutt aga oli kristallselge, vähemalt ma ise mõtlesin, et on selge. Ütlesin:

"Ma olen iga aasta jõulupühade ajal Eestis käinud. Sina aga ei ole minu juures kunagi mingit muudatust näinud. Tähendab: minuga midagi ei juhtu."

"Iga aasta seal käinud . . . Kes tihti edasi-tagasi sõidab . . ." pomises mu sõber ikka veel oma pagulaslikus kahtlustuses ja pani kiie taskusse niisuguse liigutusega, et seda ta sealt välja ei võta, kui meie kumbki oma teed läheme. Ei anna hüvastijätuks kätt. Nüüd hakkas minul nagu kahju. Kes tahab sõpra kaotada?

Ma ütlesin:

"Kui ma jõuluajal sinna lähen, siis näen, et midagi ei ole seal muutunud. Kõik on nii, nagu oli vanasti.

Ma olen kuulnud, et mõnes perekonnas, kui seal jõuluajal koos ollakse, seisab tühi tool laua ääres. Kodakondsete meelest aga see tühi ei ole, vaid seal istub kallis kaugelviibija, tema on pühade ajal vaimus teiste hulgas.

Minu kodukohas on teisiti. Seal ei ole tühja tooli. Kui ma uksest sisse astun, näen: Mina istun seal teiste hulgas ja mul on niisugune nägu peas, et ei ole ära olnud. Ja see on õige ka, sest see on see aeg, kus ma ei ole veel lahkunud.

Midagi ei ole muutunud.

Jõuluajal ringi jalutades on mul tunne, et olen tulnud linnast koolivaheajaks koju — mitte ookeani tagant. Mul ei ole ookeanitagusest elust veel õrna aimugi, et tea, et see mul ees seisab.

Kui pikk on koera eluiga? Ma tõrjun teie vastuse tagasi, toon oma väite tõendiks näite. Muti tuleb mulle vasta, ta on ikka sama viika vaimuga loom nagu enne. Ja ta ei ole mind unustanud. Ma olen kuulnud, et pärast mu lahkumist oli ta mõnd väga taga igatsenud ja oodanud. Ja omas südames imeks pannud, et miks ma enam koju ei tule ja kuhu ma olen jäänud. Vahel olid mõne tulija, kojas kobistaja, sammud talle mind meenutanud. Siis oli ta mõelnud, et see olen nüüd mina. Ja siis oli ta ukse juurde tormanud sellise põõrase hooga, et viib maha kõik, mis ees. Aga kui eksitus oli selgunud, et see ei ole siiski mina, siis oli ta väga kurvana nurka pugenud. Ja seda oli siis raske pealt vaadata.

Kes ütleb, et ta ei jõudnud minu tagasitulekut ära oodata? Ei, ta on alles. Ja nüüd olen ma koju tulnud. Ja meie ulume üksteise najal rõõmu pärast nutta.

Kõik on alles, midagi ei ole muutunud.

Ma näen õuelumes oma ema jälgi. See ei tähenda midagi, et on 1970. aasta lumi. Ema jäljed on seal alles. Ja nendes sinab midagi, on nagu sinine tuli ja ma tean, et see on rohkem kui mõlestus. See on mu ema vaim. Ütleb mulle nüüd väga palju. Jah ütleb ikka veel nüüdki. Jälgedest näha, et ta käigud on seotud minu eluga. Ei ole siis ka ime, et minu elu on nüüd seotud tema jälgedega.

Huvitaval kombel on alles ka nende lindude jäljed, kes elasid siis, kui ma olin laps. Nad teavad, et ma armastan lugeda ja mitte ainult raamatuid. Kodukohas pühade ajal ringi hulkudes võin japata valgeid lumevälju, kuhu linnud on pannud kirja minu noorusaja elukroonikat.

Alles on ka see ehavalgus, mis sesiis metsa taga siis, kui inimesi hakkas meilt mööda sõitma. Maantee oli sajakonna sammu kaugusel, meie nägime, kuidas inimesi läks juba kirikusse.

Imelik asi: talviselt külm on see ehavalgus, aga ma tunnen, kuidas see nüüd mu hinge soojendab."

Ma ei lõpetasin, võttis sõber käe taskust ja surus minu kätt. Mitte ühtegi sõna ta ei ütelnud, vist ei usaldanud suud lahti teha. Käepigistus ütles, mida ta tundis. Mina aga tundsin seda, et ta on tõesti mu sõber.

Saksamaa eestlaste arv on vähenemas Rõhk noortetööl

BONN (EPL kirjasaatjalt — Saksamaa eestlaste rahvuslikus tegevuses on esikohal noortetöö. See on seda loomulikum, kuna Saksamaa eestlaskonna arv aastast-aastasse väheneb. Põhjuseks on vanade aastaklasside suur protsent — noored läksid ülemeremaadesse, maha jäid eeskätt vanad ja haiged. Sellega on vähendajaks nr. 1 surmavikat.

Mööda aastal andis ülemaailmne noortelaager käe Saksamma noortele ja aitas äratada nende rahvuslikku huvi.

Kõik sarnased kokkutulekud on vajalikud, seest need tugevdavad meid ja kannavad edasi eestluse vaimu ja elutuld. Seda ülesannet teenib ka igal aastal korraldatav noorte suvikodu. Aastal 1970 korraldati see kaks Rootsiholmis. Laagris viibis 50 noort. Nende eesti keele oskuse ja rahvuslike teadmiste kontrollimiseks korraldati laagris testide võistlus, mille osas jagati 14 auhinda. Kõigele sellele lisandus veel — tavalise õppeaasta vältel — töö täienduskoolides.

Eestlaste Keskkomitee suurimaks ürituseks olid suvipäevad Lübeckis ja Idar-Obersteinis, Lübeckl suvipäevadest osavõtjaid oli ligikaudu 300, Idar-Obersteinis umbes 750. Üldse on suvipäevad alati suurimaiks eestlaste kokkutulekuiks Saksamaal. Selle peamiseks põhjuseks on küülalisesinejad (solistid ja koorid Rootsist, Taanist ja mujalt).

Samuti on see võimalus näha ja kuulda ka Saksamaal elunevaid laulijaid, koore ja rahvatantsuriihmi. Näiteks esinesid Idar-Oberteinis rahvatantsudega rahvatantsutrupp "Tungal", Bocholti rahvatantsijad ja Geislingen-Stuttgart-Sindelfingeni rahvatantsijad.

Kõige selle aktiivse kõrval valmistab muret see, et Saksamaa eestlaste arv iga aastaga väheneb. Seda tendentsi peegeldab kõige paremini Eestlaste Ühiskonna Saksa Liiduvabariigis liikmete arvu pidev vähenemine. Vastavalt viimasele aruandele kuuluus EÜSL-i koosseisu 1365 tegevliiget ja 436 last (alla 18 aasta). Seega kokku 1791 isikut. Kui neile lisada veel Eesti Põgenike Koondisse kuuluvad ning organiseerimata eestlased, siis võib Lääne-Saksamaal elunevate eestlaste arv ulatuda ehk kuni 2500-ni. See on muidugi statistiline oletus, sest organiseerimatute (ja paljude segaabielus olevate eestlaste) kohta puuduvad arvulised andmed.

Teada on ainult, et vanimaks eestlaseks Saksamaal on "Insula" vanadekodus elunev dr. Eduard Soonets, endine Tallinna Linna Keskhaigla direktor, kes 10. aprillil 1970 sai 97 aastat vanaks.

Arvulise vähenemise peamise põhjustajana esineb surm. Ajalehtede teadete põhjal oli võimalik registreerida aasta jooksul 67 surmajuhtumit (34 naist ja 33 meest).

Aasta 1970 oli ka mitmele Saksamaa eestlaste organisatsioonile juubeliaasta. Näiteks tähistas oma 15. aastapäeva Düsseldorfis tegutsev segakoor "Leelo" (juhataja: Villi Laidsaar, lauljaid 20 ümber). Samuti 15. aastapäeva tähistas Oldenburgi Eesti Naiste Käsitööring (esinaine: Vanda Kivimaa). Ring moodustati töötutele naistele tegevuse võimaldamiseks, eesti kodukäsitöö ilu populariseerimiseks ja tööde turustamise kaudu omaabi organiseerimiseks. Samuti väärib veel erilist meenutamist ajaleht "Eesti Rada" 25. aastapäev.

Keksorganisatsioonide Eestlaste Ühiskond Saksa Liiduvabariigis ja Eestlaste Keskkomitee, Vigastatud Eesti Sõjameeste Ühing, Eesti Põgenike Koondis Saksa Liiduvabariigis ja teised) kõrval esineb Lääne-Saksamaal veel 25 kohalikku organisatsiooni.

Need on EÜSL-i rahvuskoondised Saksamaal. Kolm neist on vanadekodud: Dornstadt Ulmi lähedal, "Insula" Berchtesgadeni lähedal ja Springe Hannoveri lähedal. Omaette rahvuskoondisena esineb ka sõjasvigastatute kodu Schönaus.

Valuaaks küsimuseks on Saksamaa eestlaste juhtkonnale ka rahvuslikuks kultuuritööks, vanade- haigete abistamiseks (vajajaid umbes 450) ja noortetööks vajalike summade hankimine. Aastal 1969 moodustasid Eestmaade toetused, kokku 108 237, 68 marka. Karta on, et Saksa idapoliitika mõjutusena saksa ametnsutustelt saadavad toetused tunduvalt vähenevad. Kuid ka meie abistamisorganisatsioonelt saadavad summad aastaaastalt vähenevad.

Näiteks saadi abistamissummade ja sihtitoetustena 1969. aastal USA-st (eesti organisatsioonelt) 16 651,15 marka, Kanadast 9 856 58 marka, Austraaliast 5 163,46 marka, Rootsist 5 035,43 marka, Inglismaalt 1 873,10 marka jne. Saksamaalt laekus nn. oma-annetustena (üksikisikuilt) 2 721,70 marka. Seega kokku eestlaste toetused 41 351,42 marka.

Kulude aruanne näitab, et Eestlaste Keskkomitee, kulutas täienduskoolide tööks 32 036.93, marka kultuuriala osas 33 969,01 marka ja suvikodude-laagrite korraldamiseks 17 187,15 marka. Abistamiseks kulutati (eestlaste Abistamisfond Saksa Liiduvabariigis kaudu) 47 050,32 marka.

Need summad on näide piiratud oluldest Saksamaa organiseeritud eestlaste ühiskonnas. Kuid sellele vaatamata püüavad ka Saksamaa eestlased täita neile langevat rahvuslikku ülesannet: juhtida välismaailma tähelepanu inimõiguste allasurumisele Eestis ja eesti rahvuse hävitamise hädaohule ning kommunistliku kolonialismi meetoditele.

H.H.

Saksamaa Eestlaste Keskkomitee esimees ja ajaleht Eesti Rada peatoimetaja Johannes Västrik.

Eesti noortepäevad Stockholmis mais

Noortepäevad Stockholmis toimuvad 20.—23. maini 1971. Noortepäevad on mõeldud eesti noorusele kogu Rootsi ulatuses. Kava on väga mitmekesine ja see peaks pakkuma midagi igale noorele, kuulugu ta siis sportlaste, ülõpilaste, skautide, koolinoorte või jubatööturul töötava eesti nooruse kategooriasse. Olgugi, et päevade arv on tervenisti neli, on programm nii mitmekesine, et ajast tuleb puudugi.

Noortepäevade toimkond, milline moodustati juba ligi aasta tagasi pole ka maganud vaid teinud vaikselt tõhusat eelvalmistustööd — selle tagajärjel ongi kava kujunenud nii mitmekesiseks ja on suudetud ka Noortepäevadeks saada sobivaid lokaale. Kuid nüüd vaatleksime üldjoontes kava.

SPORDIVÕISTLUSED

toimuksid Solnas kus on kinni pandud suur spordihall ja võimla, nii et pallimängud võivad toimuda kahes lokaalis. Tuleb võrk- ja korvpalli turniir spordihallis. Võimlas võivad noored, kes ei kuulu ühtegi organiseeritud meeskonda kokku panna kohapeal meeskonnad ja harrastada pallimängu. Arutusel on isegi tennisevõistlused. Kergejõustik toimuks samas asuval spordiväljakul. Kergejõustiku kavas oleksid ainult "Kergemad" alad nagu: 100 m, 400 m ja 100 meetri jooksud, kaugus, kõrgus ja kuul.

Spordivõistluste osas toimuks ka jalgpalli võistlus Stockholmi koondusmeeskonna ja "ülejäänud" Rootsi eesti noorte vahel. Kõiki eesti noori kutsutakse osa võtma nendest võistlustest, meie ei aja taga mingisuguseid "maailmarekorde" vaid võistlused toimuvad "sõprusvõistlustena". Kuid ka asjaharrastajatel on aeg hakata treenima!

TEATRIETENDUSED

Noortepäevadele tulevad külakosti tooma Lundi eesti noored esitades Arvo Mägi näidendit "Karneval" ning Stockholmi noored esitavad Ao Vaksi lavastusel näidendit. Seega tervenisti kaks kõrgeklassilist noortenäidendit.

Juba esimese päeva õhtul toimub tutmisvusõhtu noortele, selleks et soetada uusi tutvusi ja elustada vanu sõprussidemeid.

SUURPIDUSTUSED

toimuvad aga laupäeval 22. mail. Sel päeval toimub suuresinemine Kontsertmaja suures saalis, kus esinevad esmakordselt eesti algkoolide ja täienduskoolide ühendatud koorid. Rahvatantsudega esineb "Kassari" ja "Veskimäe" rahvatantsijad ja loodetavasti ka Saksamaa eesti noorte trupp.

Kavas on veel instrumentaal ansambel ja solistide esinemised. Ning uudsusena sellisel "konserdil" oleks veel lühike "pop-bandi" esinemine ja muusikaline-sõnalis — pildiline multi- kunstinumber!! Õhtul toimuks rahvapidu, milliseks on esialgselt kinni pantud tervenisti kolm kohta. Noortele oleksid olemas ka omad eraldi ruumid diskoteegi jaoks, nii et neil oleks võimalus tantsida venemate "pilkudest" eemal.

Lähemai ajal lähevad välja kutsed osavõtuks Noortepäevadeks meie noorteorganisatsioonide kaudu. Ka eesti ajalehtede veergudel hakkame andma alalist informatsiooni. Kuid kuna meil pole olemas kõikide eesti noorte aadresse, siis loodame et teade noortepäevadest levineb kõikide teie kaudu, kes seda kirjutist loete nn. "dzunghitelegraafi" kaudu.

Riks

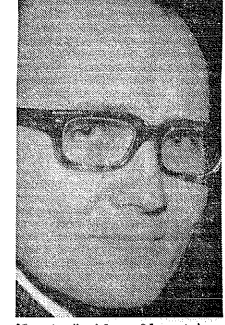

Noortepäevi korraldava toimkonna esimees Ivar Paljak (EPL-foto Lepper).

● New Yorki saabusid jõulueel laupäeval arstidepaar Endla ja Ants Hiielod Stokholmi lähistelt, Brommast, hambaarst Milvi Piigert Södertäljest ja majandusteadlane Thea Roog Göteborgist. Nad lendasid edasi Los Angelesi, kust pärast lühikest peatust reis jatkub Havaisse, sealt Fidzhi saartele, Filipiinidele, Austraaliasse, Indiasse, diasse, Nepali jne. Kogu reis, sim toimub Rootsist alates grupirelsina, kestab 38 päeva.

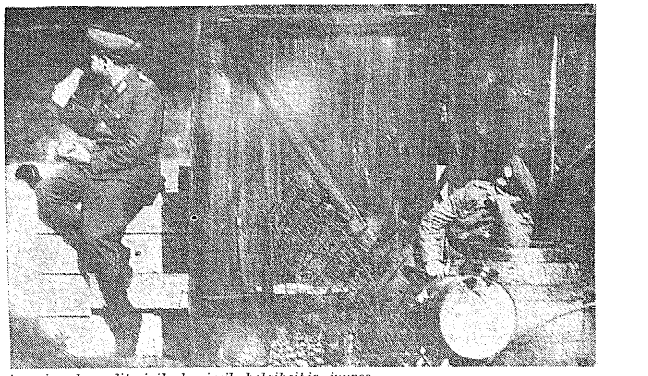

Idatsooni rahvapolitseinikud pirril helgiheitja juures.

Kui ungarlased oli tshehhe "kaitsmas" Bonn-USA vastu

21. aug. 1968 marssisid teadupärast enamlased ühes poolakate, ungarlaste, bulgaarlaste ja idasakslaste Tschehhoslovakiasse, et teda "päästa" riigi lääne piiril "seisvate läänesaksa ja ameerklaste invasiooni" eest. Kuidas see sündis, sellest kirjutab veel praegu Ungari söjaväes teeniv ohvitser, kel önnestus saata käsikirja toimunud sündmustest Münchenis asuva eksiilungarlaste ajalehe "Nemzetör" kätte palvega, seda avaldada mönes lääne lehes, et tött jalule seada. Allpool lühike kokkuvötte käsikirja sisust, nagu ta ilmus Shveitsi ajakirjas Zeit Bild 11 aug. 1970.

26. juulil 1968 kutsuti hilja öhtul kasarmutesse kokku mönede väeosade ohvitserid. Olevat "proovihäire". Kui vastandina tavalistele alarmidele aeti kokku ainult ohvitserid. Körgemad söjaväelased andsid informatsioone pataljonide komandantidele, mitte aga nagu harilikult köigile ohvitseridele ja allohvitseridele. Möne tunni pärast saadeti köik laiali oma korteritesse käsuga neist mitte lahkuda.

Järgmisel homikul tuli uus häire ning kokku kutsuti juba köik, ohvitserid kui ka södurid. Varsti ilmusid kohale ka eelmisel päeval selleks käsu saanud reservistid teistest linnadest ja kohtadest.

Köik kasarmute öued oli kisa ja kära täis ning taheti teada, mis lahti on ning kui kaua manöövrid kestavad. Löpuks katsusid politrukid igavestele küsimustele löppu peale teha ning seletasid, et tegemist olevat "lühiajalise öppusega" (mis muide kestis 3 kuud!) ja et "lobisemine" Tshehhoslovakkiast olevat rumalus.

Sama päeva öhtul tuli käsk liikuma hakata, kusjuures eselgus et "manöövritest" vöttis osa üks motoriseeritud ja teiste väeosade poolt täidetud laskurdiviis 15 000 mehe suurses kindral Lakatose juhtimisel.

Marsil peatusid väeosad ainult metsades. Selgus, et söjaväelaste pered ei teadnud midagi pikemaajalistest "öppustest". Ohvitseridele ja söduritele anti luba kirjutada omakstele, kuid mitte rohkem kui 3 rida ja aadressina märkida teatud number, mida alatasa muudeti. Ohvitseridele anti luba endale kodunt pakke saata laste, mis kohalejöudmisel lahti tehti ja mille sisu kövasti kontrolliti.

Distsipliini alalhoidmiseks organiseeriti söjaväetribunaale. Ohvitserid tohtisid ainult väiksetes gruppides liikuda. Kasarmutes oli neile pähe tuubitud, et hea ohvitser on ainult see, kes politseerib. "Manöövrite". oli aga igasugune jutuajamine tshehhi sündmustest kövasti keelatud. Selgus nimelt, et vaatamata köikidele abinöudele oli "öppuste" eesmärk ometi läbi tilkunud. Kuna södureid üldse asjade käigust ei informeeritud, ei jäänud ohvitseride kohta muud üle, kui neile anda — väga imelikult kölavaid — seletusi. Parempoolsed jöud olevat katsunud CSSR'i sotsialismi üleshitavad tööd takistada — läänesakslaste ja ameeriklaste toetusel ja tahtel. Kui aga küsiti, kes need parempoolsed jöud on, ei antud mingit vastust.

Siis algasid laskeharjutused noorsöduritele. Maksev söjaväeline kord nägi ette, et ilma nende harjutuste läbitegemata ei tohitud nekruteid saata vahiteenistusse. 90 prots. noortest lasi kas öhku vöi kuskile körvale, nii et märklauad jäid peagu puutumata. Ohvitseridele möjus seetöttu käsklus, et harjutused on rahuldavalt läbi viidud, öige koomiliselt. Peale selle aga tehti köiksuguseid harjutusi korrapidamiseks: kehaliseks läbiotsimiseks, masside **laialiajamiseks jne.**

Reservistid ei osanud laskeriistadega ümber käia, kuna nad ei tunnud vahepeal tarvitusele vöetud laskeriistade uusi mudeleid. Politrukid trööstisid kaebajaid: "Kas södurid oskavad hästi lasta, pole nii oluline, peaasi et nad teavad, kelle pihta lasta"!

19. aug. läks siis pärast pikaajalist ootamist lahti. Väeosadele anti tagavara laskemoon kätte, muide ka kaks käsigranaati mehe peale. Tavalistel öppustel södurid üldse käsigranaate ei saanud, kuna politrukid olid alalises hirmus södurite eest. Laskemoona väljajagamisel seletati siis ka söduritele vajadust rutata appi Tshehhoslovakkia valitsusele ning ungarlaste kohustust "rahvusvahelisel" alal. Hilisöhtul jöuti teise riigi piirile. Slovakkias valitses sügav rahu.

Keskööl mindi üle piriri, Suuremates linnades ja tähtsatel teeristmetel liiguti lahingkorras, et tarbekorral "murda slovakkide vastupanu" puhkasid oma kasarmutes, kuna Prahast oli antud käsk mitte midagi ette vötta.

Olukord oli koomiline. Ungarlastest kuni hammasteni varustatud södurite körval seisid Slovakkia ungarlased öösärkides, keda "vennasrahva" tankid olid unest äratanud. Paljud viipasid söduritele, olles arvamusel, et tegemist on manöövritega. Neil polnud aimu, et neid järjekordselt "vabastati".

Külade vöi linnade lähedusse jöudmisel, kus asusid tshehhi väeosad, seati enne edasiliikumist kahurid ülesse, mis vastupanu korral pidid tulistama tähtsamaid hooneid ja södurite koonduskohti, mis olid tänu venelaste hoolikale "eeltööle" täpselt teada. Kui need ettevalistused olid läbi viidud, julgesid politrukid astuda ühendusse tshehhi vastavate ohvitseridega, seletades et nad on tulnud "vennasrahvast" abistama parempoolsete ekstremistide vastu.

Tavaline tshehhide vastus oli, et neil pole sarnastest ekstremistidest midagi teada! Igal juhul aga pidid tshehhid oma kahurite lukud andma ungarlaste kätte! Väeosi saatsid köik aeg vene lennukid. Ungari väeosad paigutati linnade lähedusse eritelkidesse. Läbikäimine pärismaalastest tsiviilisikutega oli kövasti keelatud. Kuna erapooletuid ajalehti ei saadud, kasutati transistoreid seni, kui ka need ära korjati Toidumoon saadeti ungarlastele kodumaalt järgi. Muidugi mitte armastusest tshehhide vastu, vaid kartusest mürgitamiste eest.

Väeüksused vahetasid vahetpidamata oma asukohti, et södurid kuidagi ei saaks astuda lähemasse kontakti elanikkonnaga. Kuid seintel ilmuvad pealkirjad ja tshehhide ülalpidamine näitas ungarlastele nii-kui-nii, kuidas nendesse suhtuti.

OSKAR ANGELUS

Liikumisi läbi raudeesriide

Kodumaa okupatsioonipropaganda teateil külastas Rootsis oma venda Elisaveta Tulainova ja sugulasi Lehte Israel, Helgo Mall Koch, Fola Kljas ja Ants Pöld.

Ameerikas viibis isa juures Tönu Salong ja öe juures Helmi Timpson. Kanadas külastas venda Rosalie Elvine Alas, poega Alide Reiman, lapsi Maria Toome ja öde Endel Lamp. Prantsusmaal oli isa juures Eugen Plovits ja sugulaste juures Jeremias Krakusen.

Rootsist söitis Maria Lemberile külla tütar, Pauline Riimarile poeg tütrega ja Renate Freudenthalile sugulane Soomest.

Venelased langesid Egiptuses

KAIRO (EPL) — President Sadat, kes astus Nasseri järele Ehiptust juhtima, seletas ühes könes, et kuus venelast on langenud Egiptuses Iisraeli öhurünnakutest.

Venelased kuuluvad raketiüksustesse, millised Kreml Nasseri palvel saatis kohale, et N. Liidu söjalise abi raames antud raketiseadmeid koheselt mehitamisega käiku lasta.

Lääne ajakirjanduses arvatakse, et venelasi on Egiptuse-Iisraeli "vahejuhtumites" langenud märgatavalt rohkem.

● **Ajakirjanik Tönu Nilsson, kes töötas Svenska Dagbladeti juures reporterina, on asunud tööle Rootsi raadio juures.**

● **Detroitis USA-s sündis Ülle-Mai ja Tönu Ruubenile tütar Triina.**

KAHE SAKSAMAA PIIRIKONTRAST

GENF (VES) — Shveitsi päevalehe "Der Bund" (nr. 276 — 1970) toimetaja Hansmartin Schmid esitab pikema ülevaate selle kohta, kuidas Ida-Saksamaa välja näeb Lääne-Berliini (seega kahe kontrollpunkti) vahelises löigus. Enneköike hakkavad vöörale silma kontrastid. Neist esimene on Ida-Saksa reisivaguneis esinev venekeelne kiri. Samuti hakkab kohe silma see, et kui Lääne-Saksa piirijaam Helmstedt esindab veel inimeste normaalset elu ja upub tuledesse, siis paarituhande meetri kaugusel asuv Marienborn on pimeduse töttu peagu nähtamatu. Ka köik selle jaama lähedal paiknevad asulad on pimedad, ja seda kuni Lääne-Berliinini, mis toob silmade ette taas tuledemere. Ka on Ida-Saksa raudtee konarlik, pidevalt raputav ja pikemaks söiduks ebamugav.

Kahe piirijaama vahel on kottpime surmatsoon, mis ikka veel, 25 aastat pärast söda, jagab Euroopa kaheks erinevaks maailmaks. Marienbornis valgustab ainult üks ampel jaamaesist. Ainus reklaam seal on SED ajalehe "Neues Deutschland" oma. Jaamaesisel puuduvad eraisikud, küll aga seisab seal rohke hulk piirivalvureid ja rahvapolitseinikke. Reisijate kontroll rongis on pöhjalik ja kestab kaua. Ametnike käitumine igati preisilik ja külm. Läbisöidu eest tuleb tasuda 5 marka läänesaksa rahas. Alles siis lüüakse passi ühele leheküljele läbisöitu öigustav DDR tempel.

Mitte ainult ümbrus, vaid ka inimesed on Ida-Saksamaal erinevad. Kui Lääne-Saksamaal kohatakse köikjal söbralikult naeratavaid ametnikke, siis ida-saksa ametnike hoiak on igati militaristlik, tösine ja nöudlik. Köike seda aitavad röhutada veel preisi säärsaapad ja kiviselt liikumatud näod. See tekitab reisijais tunde, et seistakse ülemuse ees. Vöi inimese ees, kellele kuulub vöim inimeste elu ja surma üle.

Söögivagun kannab vanaaegset nimetust — MIROPA. Need vagunid pärinevad veel Hermann Göringi ajast. Peeglid seintel ja plüüsh-romantika akende all köneleb sellest. Ainult toidud meenutavad, et neid vaguneid kasutab mitte Hitler-Göringi Saksamaa, vaid Ulbrichti Saksamaa. Enneköike toitude valik väike ja nende kvaliteet vastav vähenöudlikule maitsele.

Oma reisi Lääne-Saksamaalt Lääne-Berliini läbi Ida-Saksamaa vördleb shveitsi ajakirjanik söiduga ühest tulederikkast sadamalinnast üle pimeda mere teise tulederikkasse sadamalinna. Selleks teiseks "sadamalinnaks" on Lääne-Berliini piirjaam Griebnitzsee. Kuid Ida-Saksa kontrollpunkt Potsdam (endine Preisi hiilguse keskus) on sama pime kui Marienborn.

Potsdamis piiravad rongi rühmade viisi saalivad-liikuvad rahvapolitseinikud. Köike kontrollitakse: vaguni katuseid ja vagunialuseid, et leida pögenikke. Vagunialuste kontrollimiseks kasutatakse ühte ratastel edasi-tagasi söidutatavat peeglit.

Ka ei puudu perroonil verekoerad, ketti pidi rahvapolitseinike juhitavad. Vagunit läbival kontroll rühmal on kaasas redel, mille abil nuhitakse läbi ka köige körgemad ööneskohad ja vaguniurkad.

Shveitsi ajakirjanik ütleb köige selle kohta: "Milline vaesusetunnistus ühele riigile, ja milline poliitiline pankrott, et riik peab oma kodanike kinnipidamiseks kasutama rongide läbiotsimisel isegi redelit."

USA armeeluure ei tohi jälitada tsiviliste

WASHINGTON — Ameerika armee julgeolekuteenistusele keelustati alates möödunud aasta löpust registreerida kahtlasi tsiviilisikuid. Andmeid salvestati erilistes elektronarvutites ja kogu tegevusega alustati juba aastal 1962. Sellest ajast peale on registritesse kantud umbes 18 000 USA eraisikut, keda ühel vöi teisel pöhjusel peetakse julgeolekuriskiks.

Riigikaitse luuretegevust peeti ebaseaduslikuks, kuna see oli suunatud otseselt erisikute vastu. Vett protestijate veskile andis veel asjaolu, et armee oli registreerinud ka mitmesuguseid poliitikuid. Näiteks Adlai Stevenson III-dat, kelle tagapöhja ja üldist meelsust pöhjalikult uuriti seoses sügiseste senativalimistega.

Umbes tuhande armeeagendi peamiseks ülesandeks oli kaardistada ekstreemorganisatsioonide liikmeid ja juhtkonda. Näiteks on elektronarvutitesse kogutud rohkesti andmeid USA suurima neegriorganisatsiooni NAACP kohta, edasi Mustade Pantrite, John Birch Society, Ku Klux Klani ja teiste taoliste äärmuslike organisatsioonide kohta. Muidugi on ka erilise hoolega jälgitud igasuguste Vietnami-protestijate tegevust.

Ekstremistide gruppe "infiltreerisid" tihti armee julgeolekuteenistuse agendid, kes tegutsesid organisatsioonide ridades tavaliste liikmetena, kuid kes seega kogusid parimaid andmeid üldise tegevuse kohta.

Paljud ameeriklased aga toonitavad, et arme luuretegevsse keelustamine tsiviilsektoris on täielik rumalus, kuna on vaevalt möeldav, et kogutud andmeid saaks kuritarvitada. Tavalisel lojaalsel ameeriklasel pole nagunii midagi karta, kuna luuretegevus oli ainuüksi suunatud kahtlaste elementide vastu. Märgitakse, et ilmselt on USA-s kartus suur, et vöiks taas puhkeda McCarthy-tüübist jälitusaktsioon köikide teisitimötlejate vastu.

Süsteemi kaitsjad väidavad edasi, et armee luureteenistus oli töhusaks täienduseks CIA ja FBI tegevusele.

Edutamised

Vägverketis on fil. kand. Liis Klaar (n-na Köll) edutatud büroodirektoriks.

Arengumaade abistamisvalitsus SIDA on nimetanud tsiviilökonoom Jaan Kanni esimeseks büroosekretäriks.

Eestlaste protest juutidega

OTTAWA (EPL) — 4 000 juudi demonstrandi hulgas, kes Ottawas N. Liidu saatkonna juures protesteerisid Nöukogude vöimude juutide tagakiusamise vastu, leidusid ka grupp eestlasi, kes kandsid plakatit, milles nöuti vabadust Eestile.

Ottawas toimunud demonstratsiooni puhul vöttis Kanada välisminister Michel Sharp demonstrantide juhid vastu ja oma sönavötus meeleavaldajatele ta ütles, et nad on juhtinud tähelepanu survele, mis N. Liidus tabab nii juute kui teisi vähemusrahvusi.

Demonstrandid püüdsid asjatult saada kokku Nöukogude Vene esindajaga ja viskasid siis kaasas kantud surnukirstu üle aia saatkonna aeda.

Eesti vaimulik segakoor "Cantate Domine" esines Toronto Peetri kiriku juurdeehituse pühitsemisjumalateenistusel. Keskel vasakul õpetajad Etnst Lootsmaa, Oskar Puhm, koorijuht Asta Ballstadt, organist Jaak Kivik ja solist Ingemar Korjus.

MIS MAKSAB INIMENE?

Ka tema on majandusühikuks

Alljärgnevalt ei käsitelda küsimust orjatööst enne ja nüüd ega ka küsimust, kas mõni inimene on rohkem väärt kui teine või pole "ta väärt punast krossigi". Inimelul on demokraatlikus ühiskonnas oma kindel rahvamajanduslik väärtus ja seda saabpraeguste vahenditega mõõta ainult kaudselt, suurte rühmade keskmisi väärtusi arvestades. Üks moodne majandusteaduslik uurimus inimelu väärtuse rehkendamiseks ja rakendamiseks pärineb taani professorilt Jens Erik Stenstrupilt, hiljutiselt Zeutheni auhinna laureaadilt.

Stenstrup võrdleb inimest kapitaliga. Nagu kapitali, võib ka inimesse investeerida (näiteks kutseõpetuse näol). Kapitali väärtuse saab teatavasti välja arvestada tema poolt toodetavast kasumist kogu kapitali kestvuse jooksul. Inimese väärtuse saab kätte samal teel. Ja seda suuremate inimrühmade keskmist elutulu mõõta piitides, st. kokku liites statistiliselt keskmise inimese sissetulekud ta eluea vältel.

Tõenäoliselt elutulu võib esitada mitmel viisil, nagu seda teeb USA statistika keskvalitsus oma uurimuses "Present Value of Estimated Lifetime Earning". Võib kokku liita vastav elukutse iga vanuseaasta keskmised aastapalgad, misteel saadakse kõnesoleva elukutse valinud nooruki tõenäoline bruto-elutulu. Lahutades bruto-elutulust tulumaksud, saadakse natuke õiglasem summa — see, mis talle tegelikult oma tarveteks taskusse jäetakse — neto-elutulu.

Veel õiglasem elutulu arvestus saadakse aga diskonteerides tulevased tõenäolised aasta netopalgad isiku 18-ndale eluaastale. On nimelt teatav vahe selles, kas hakatakse samma palka kohe teismete eas või alles pärast pikema koolituse lõpetamist.

Muidugi mõistavad seda omast kogemusest kõik ülle 40-aastased eesti pagulased, koolitatud või elukooli läbi teinud. Ilma kapitalita välismaale tulnuna on võrreldud sageli oma majandusliikku taset samaealiste ümbrus-ühiskonna liikmetena, kes oma palgateenistuse olid varemini alustanud ja võinud haksta kapitali koguma. Diskonteeritava netoelutulu idee annab õiglasema võrduise kahele klassikalisele vennale, kelledest üks oli virk ja käis koolis, teine aga läi kooliõõde asemel lulli ja hakkas maast-madalast endale raha teenima. Kui nad pensionile minnes oma tulusid võrdlevad, siis ehk selgub, et virk vend oma 40 tööaasta kestel polegi palju rohkem raha teeninud kui 50 aastat madalamall palkadel püsinud koolitamata vend. Seega üks noorema pölvkonna haritlaste muredest, olla läänemaailma "nuusveesid".

Bruto-elutulu mõiste ei tee vahet selles, kas kogu see summa tõesti juneb pidevalt kasvavaiks aastatuludeks või maksetakse see tervikuna kätte, kas nooruklle 18-aastasena tööd alustades või siis tagantjärele pärast elutöö lõpetamist pensionile minnes.

Tegelikkuses aga astuvad eri elukutsete viljelejad eri vanustes oma ametikarjääri, vastavalt sellele, kui pikka õpiaega keegi vajab.

Akadeemiliste isikute brutoelutulu suurus võrreldes varemini tööd alustanutega näitab seega ainult tema paremust juhul, kui keegi kunagi ühtki senti ei säästaks ja kui hariduskäik oleks olnud täiesti priii.

Näitena võib tuua, et USA-s oli a. 1960 kolledzhi lõpetaja (16-a. hariduskäigu) tõenäoline bruto-elutule 418 000 dollarit. Kasutades aga elutulu diskonteerimise "nõksu", mis näitab ära kapitalisumma, mida 18-aastane noor USA-s, vajab, et oma eluaja intressidest ja kapitali kulutamisest elada vastavalt oma elukutse keskmise sissetuleku tasemele, saame akadeemiliseie ameeriklasele eluvajadusteks 131 000 dollarit "cash" ja tema koolitamata vennale 66 000 dollarit. Reaalne paremus akadeemilisest hariduesst on seega 52 protsi.

Vastav uurimus Rootsis, kus aluseks on võetud palgastatistika aastast 1967, on võrrelnud 17 elukutset. Need on ametid, kus sissetulekud on olnud hästi kontrollitavad. Lisaks sellele on tahetud esitada võimalikult erinevate väljaõppeaegadega (investeerimisaegadega!) kutseürihmi.

Kõrgeim bruto-elutulu on selles materjalis majandusteadlastel 3,5 milj. krooni, kohtunikul ja hambaarstil napp 3 milj., madalaim konduktoril umb. 1,3 milj. kr. Neto-elutulu on majandusteadlasel 2 milj. kr., konduktoril 1 milj.

Kuivõrd vähe tegelikult pikk õpingaeg teatavaile elukutsetele elutulus juurde annab, selgub kui vaadata võrdlust gümnaasiumiõpetaja, panganametniku ja müürsepa palkade vahel. Neto-elutulu on neil selles järjekorras: 1,4, 1,3 ja 1,1 milj. krooni. 16-ndale eluaastale diskonteeritud neto-elutulu aga on suurim neist pangaametnikul: 379 000 kr. Gümnaasiumiõpetaja tasat näitab summa 365 000 kr. ja on ainult 13 000 kr. rohkem kui müürsepal! .

Kuna dollari kurss on ümmarguselt 5 Rootsi krooni, siis on võimalik teha ka võrdlust USA ja Rootsi palkade vahel, ehkki arvestusprintsiibid erinevad mitmes punktis. Pangaametniku diskonteeritud netotulu Rootsis on seega umbes 76 000 dollarit, müürsepa oma 70 000.

Vastust küsimusele, mis maksab inimelu, võib seega Rootsis ja USA-s anda enam-vähem sama summaga — midagi 50 ja 150 000 dollari vahel.

Muidugi puudub sääraseet arvestusest tähtis moment, ilma milleta üksikisikuid hinnata ei saa: indiividii tervis ja tublidus, isiklikud nõuded, vajadused seisusekohaseks äraelamiseks ja rahulolu elust ning tööst, mis erinevad inimesest inimesse, ajast aega ja kohast kohta. Selliste psühhofüüsiliste individuaaltegurite rehkendamiseks veel valemeid pole. Ja seetõttu on taolised arvud kohaldatavad ainult suurtele inimrühmadele, statistilistele läbiõlikeisikutele eri maades ja eri elukutsetes.

Stenstrup ei ole muidugi mõtelnudki riputada mingile inimesele või inimrühmale himasiiti kaela. Uurimuse tõukejõuks on olnud vajadus rahvamajanduslikult pädeva inimelu väärtuste järele. Senisest nüansseeritumaid kalkulatsioone tahetakse saada igasugustes ühiskondlikes planeerimistes, et õigemini ressursse jagada. Nii näiteks hariduselu korraldamisel ja kutsevaliku teostamisel on sellest olulist abi. Aga ka õiglasema tulumaksude süsteemi väljatöötamisel, sotsiaalabi summade määramisel ja elukindlustuste planeerimisel läheb vaja inimelu rahalist ekvivalenti. (VES)

Karl Marxi tütar teostas enesetapu

LONDON (EPL) — Kommunistliku ideoloogia ja teooria loojal Karl Marx'il oli kolm tiitart, neist Eleanor kõige noorem, kes sündis 1855. aastal kahetoalises korteris Dean Streetil 28, Londonis. Ta oli poliitiliselt kõige aktiivsem oma ödedest ja mängis ka teataval määral rolli briti vasakpoole ametühingute liikumises. Tema lapsepõlv oli võrdlemisi muretu, kuid hiljem isa jälgedes käies kulges see niivõrd õnnetuks ja masendavalt tühiseks, et ta oma elupäevad lõpetas endamõrvaga mürgitamise teel 43. aasta vanuselt.

Füüsilise töö põlgur Karl Marx oli tervelt viis aastat töötu ja tema perekond vireles poolnälgides, kuna pereisa haudus päevast päeva raskeid ideoloogilisi ideid ja toitmatuid soovunelmaid Dean Streetil, Soho linnaosas, kuhu nõitid Londoni linnavalitsus on majale asetanud vastava nimetahvli. Perekond pidi end seal nädalalpäevi toitma vaid ainult leiva ja kartulitega.

Karl Marx ise sündis Preisimaal juudisoost advokaadi pojana, kes oli ristiusuline. Tema usule järgnes ka kogu pere, mis olnudki põhjuseks, et noorest Karl Marxist sai veendunud ateist ja kommunismi filosoof. Ülikoolis õppis ta ajalugu ja filoosofiat. Ta abielius varakult ja ühendas end poliitilisele ajakirjanduselle, omades a. 1842 väikese ajalehe.

Tema mõtteküügud lehe veergudel kujunesid aga selle aja kohta niivõrd ebapopulaarseteks, et ajaleht suleti pärast kahte aastat ilmumist.

Marx siirdus seepeale Saksamaalt Pariisi, kus ta tutvus prantsuse sotsialistidega ja õige peatselt ka jõuka töösturi poja Friedrich Engelsiga, kellega ta sai heaks sõbraks. Ta pidi aga peatselt jälle siirduma mujale, sedakorda Brüsseli, kus ta tegeles uue filosoofilise kirjatöö väljaandmisega. Sealt pöördus ta Saksamaale tagasi, kus hakkas Kölnis ajalehte toimetama. Tema maailmavaated ja poliitiline agitatsioon oli aga selline, et ta häälekandja suleti ja ta ise maalt välja saadeti.

See järele siirdus Karl Marx Londoni, kuhu ta elulõpuni jäi elama. Seal kirjutas ta ka teoreetilise kommunismi käsiraamatu "Das Kapital", mille esimene osa ilmus a. 1867, teine osa pärast tema surma. Temalt ilmus ka raamat Napoleoni ja selle- aegse Prantsusmaa poliitika kohta.

A. 1851 tiiris Karl Marx Londonis Dean Streetil väikese kahetoalise korteri, kus ta perekonda toitis juhuslike artiklite kirjutamisega "New York Daily Tribune'le" ja "London Chartist" väljaandele. Tal oli vähe sõpru ja teda tunti külma, hoolimatu ja kibestunud mehena.

K.P.

Tshehhi haritlasi parteipuhastuses kehalisele tööle

PRAHA — Tshehhoslovakkias jõudsid enne jõulupühi kulminatsioonipunkti väljapuhastamised, mis on paisunud täielikult segi poliitilise, intellektuaalse, kulturiilise ja majandusliku elu. Paljud intellektuaalid on eemaldatud juhtivailt positsioonidelt ja rakendatud kehalise tööle. Teised vallandatud ei leia endile üldse enam mingit tegevust. Ülikoolides tekkinud puudus professoritest ja haiglatest on vallandatud asendamatuid spetsialiste ainult sectõttu, et neid ei peeta poliitiliselt usaldusväärseiks. Suurem osa kirjanikest kirjutab lauasahtlisse, oodates paremaid aegu. Mõned käsikirjad liiguvad ringi põrandaaluseid teid kaudu nagu N. Liiduski.

Eriti massiliselt on vallandatud ajakirjanikke ja ajakirjanike klubi ruumid Prahas on kujunenud kokkutulekukohaks töötutele lehemeestele, kes seisavad salapolitsei pideva valve all.

Tshehhoslovakkia kommunistlikus parteis oli omal ajal 1,6 miljonit liiget. Nüüd on see arv vähenenud 889.000-le.

Väljapuhastamiste kõrval on paljud ka omal soovil parteist välja astunud kuna nad ei saa nõustuda uute direktiividega. 55 protsenti partei liikmetest on 60-aastased või vanemad. Tekkinud olukord on avanud juhuseotsijaile tee juhtivatele positsioonidele ja toonud jälle päevavalgele vanad stalinistid.

Mitmed põlu alla sattunud erialaarstid on nüüd palgutatud tööle tavaliste vahurikuarstidena, professoritest on saanud postiametnikud ja juhtivatest majandusteadlastest raamatupidajad. Kujukaks näiteks on siin Aleksander Dubeck ise. Pärast seda kui endine juht Tshehhoslovakkia Türgi saadiku kohalt tagasi kutsuti ja parteist välja heidetti, on ta oodanud töötuna oma Bratislava kodus mingisugust uut teenistust.

Ta andis sisse sooviavalduse metsniku kohale asuniseks, kuid see lükati tagasi.

Nüüd loodab ta saada ametniku kohta Bratislava metsaametisse, kuid sooviavaldusele ei ole tulnud veel mingit vastust. Tshehhoslovakkias ei ole mingit töötaoleku abiraha, kuna "sotsialistlikus ühiskonnas" ei saa ja teoreetiliselt olla ülesanne. Kogu Tshehhoslovakkias valitseb aastavahetusel resignecrunud meeleolu, kus ainsaks lootuseks on, et võibolla muutub midagi N. Liidus eneses. Need lootused on aga väga nõrgad.

Kanada saab salateenistuse

OTTAWA — Valitsuse ringkondadest saadud informatsiooni kohaselt kavatsetakse käesoleval aastal ellu kutsuda Kanada salateenistus, kelle ülesandeks on vastuluure, riigiteenistuse kandidaatide usaldusväärsuse kontrollimine, diplomaatide ja riigimeeste kaitse jne.

Salateenistust soovitas asta tagasi riigikaitse kuninglik komisjon ja selle loomisele aitas kaasa terroristide tegevus Quebec'is. Arvataks, et uue asutuse koosseis tõuseb 3000-le ja esimesed teenistujad värvatakse kuningliku ratsapolitsei hulgast. Edaspidi võetakse teenistusse eraisikuid, peamiselt ülikooliõpetajate hulgast.

● **Kohtuminister John Mitchell otsustas anda riikliku julgeolekuasutise FBI korralduse uue keskuse, kuhu koondatakse osarühikidest andmed miljonite kuritegelike isikute ja nende poolt varastatud varade kohta, nii et kuritegijate jälitamine ülerliiklikus utatuses paraneb.**

90 MINUTIT BALTIKUMI SAATUSELE

TORONTO (EPL) — Toronto CHIN-ringhääling andis Balti esindajatele 90 minutit saateaega oma rahvaste saatuse ja olukorra tutvustamiseks.

Saates esinesid eestlane Villiam Tõmingas, lätlane Y. Treifelds ja leedulanna L. Svegcste.

Pärast seda kui kommentaator oli tutvustanud kõnelejaid andis ta lühiülevaate Balti riikide ajaloost ja küsitles siis heatahtlikult oma küsilisi mitmetes üksikasjades, mis selgitasid ka eestlaste, lätlaste ja leedulaste olukorda Kanadas ja nende soove .

● **Chicagos peetud 6 päeva pikkusel teadiste konverentsil väideti, et õhu rüvetamisest hoidumiseks loodetakse järgmise 5 aasta jooksul lasta käibele autod, mis töötavad elektrijõul, kuid omavad välkse plahvatusmootori elektripatareide pidevaks laadimiseks. Õhu mürgitamine väheneb nii 80 prots. võrra.**

"Nikita memoriaalid" NOOTTI tögab vene diktaatori mälestusi

Life-Time'i kontserni poolt avaldamiseks vabaksantud N. S. Hrushtshovi mälestuste (à?) osad ilmusid ka Soomes, ajakirjas Suomen Kuvalehti, kes küll millegipärast jättis välja peatüki Ungari mässust 1956. Sellegipoolest olevat N. Liidu saatkond pahandanud, teatab K. Kare ajakiri NOOTTI (nr. 12). Ise Kare avaldab aga vaimuka följetonina "sensatsioonilise" dokumendi — "Nikita memoriaalid" (I osa), mille olevat tölkinud A. Karjalainen (Soomee peaminister)! Rootsis Nikita H. "memoriaalid" ilmuvad ainult Eesti Päevalehes.

Minu lapsepölv Ukrainas, Doni ääres oli idülliline. Mu öpetaja Natalia Purpurova oli alanud oma poliitilist pedagoogitööd sotsiaalrevolutsionäärina, kuid hiljem abielu kaudu ühinenud enamlastega, just nagu mönigi muu ärksa vaimuga vene naine tolajal.

Purporova armastas lilli. Mul oli kombeks noppida talle koolitee äärest herneöisi. Ta suudles mind päälaele ja ta mees Grigori Purpurov viis mind pärast kooli kala püüdma.

Grigori oli tugev, röömsameelne veovoorimees, kel olid punased juuksed ja säravad hambad. Ta tundis Doni köige paremaid öngitsemispaiku. Mäletan hästi, kui sain oma esimese lutsu.

"Inetu kala", ütles Grigori. "Ja ahne. Lutsud on Doni kulakud."

"Olgu päälegi, aga kulakusupp on hea", ütlesin mina.

Grigori pahvatas köva häälega naerma ja avas oma leivakoti.

"Poiss, nende sönade eest sa oled ära teeninud naps viina. Aga vöta ettevaatlikult."

Muidugi köhklesin ma. Aga Grigori löbusus oli nii nakkav ja ta naer nii rökkav, et haarasin vodkapudeli ja niisutasin oma huuli. Alles hiljem kogesin, kui tähtis tegur vodka oli nendel körge-taseme-nöupidamistel, kus ma umbes 50 a. hiljem pidin käima eriti üha loodepoolse naabermaa januse peamehega.

Ent seekord veel tatrapuder, soolakurk, kapsas ja Veera-tädi piparkoogid maitsesid mu suus palju peremini kui vodka.

Üliharva Grigori rääkis mulle poliitikast. Kuid mu öpetaja Natalia Purpurova hoolitses seda paremini mu riikliku kasvatuse eest. Ta pani mind lugema Emile Zola ja Isak Babeli teoseid, öpetas söjalisi mänge, nagu partisanivöitlust tatrapöllul, vöi söjamaateadust, näit. Peterburi julgeolekust.

Pärast koolitunde ta viis mind tihti keldrisse ja luges seal mulle vaikse, kuid kirgliku häälega ette pörandaalust lehte nimega Pravda (Töde). Mäletan palju lauseid, millede sönum imepärasel kombel sööbus mulle mällu, ngau.

"Kurnajad peavad maksma revolutsiooni hinna", vöi:

"Teaduslik materialism pöörab pahempidi ajaloo", vöi:

"Kapitalismi kummitus aetakse pögenema proletariaadi nöiasönadega "svabooda", "oktjabrskaja revoluutsia" ja nii edasi", vöi:

"Kirik on vaenlane, keda pole vaja haletseda."

Mu usklik ema puhkes nutma, kui rääkisin talle, mida Pravda oli kirjutanud kirikust. Aga ta hea süda sai peagi vöitu ta vihastamise üle. Ta vöttis mu ümmarguse pea oma käte vahele ja ütles:

'Niki, pojakene, kui saad suuremaks, siis möistad, et vaid vaikne mötisklus kaugel ilmakärast ja poliitikast vöib hingele rahu anda."

Seda, kui öiged mu ema sönad olid, möistsin alles 55 aastat hiljem.

Kui ma pääsesin koolist, läksin vabrikusse. Tegin seal öhukestest metalliplaatidest ömbluskarbi ja viisin selle koos suure kimbu herneöitega kingiks Natalia Purpurovale. Samas teatasin, et olin minemas revolutsiooni tegema.

Grigori naeris kergelt ja kutsus mind lauda.

"Kulakusupp, noormees, kulakusupp."

Olles söönud istusime samovari äärde. Väljas hoogas lõunatuul. Nisupöld kahises, Grigori hobune krömpsutas öues lopsakat rohtu, Don

"Alles hiljem kogesin, kui tähtis tegur on vodka . . ."

oli vaikne, veidi kurvameelne. Nii minagi.

Aga kaugemal külateel revolutsiooni saapatallad kriuksusid Vene kruusa peal. Ma töusin . . .

(Jatkub)

P. S. Naljale lisaks ka sönake tött. Ajakiri NOOTTI vöitleb korruptsiooni, oportunismi, üldse poliitilise rumaluse vastu Soomes. Tal on söpru vähe, vaenlasi sedagi rohkem. Söprade seas on ka eestlasi, kes tellivad NOOTTI'T (25 Smk. aastas; aadress: Käpyläntie 48, Helsinki 60). Soome vajab sellist julget ajakirja, seda tellides teeme teene oma vennasrahvale.

Pianisti DEBÜÜT

BOSTON (VES) — Balti-Ameerika Ühing Bostonis avas oma Balti kontsertide seeria 15-juubelihooaja pianist Arvi Sinka klaveriöhtuga Jordan Hallis, mis sai kuulajaskonna ja ameerika arvustuse sooja vastuvötu osaliseks.

"The Boston Globe'i" muusikaarvustja Robert Jones kirjutab muuseas: "Sinka on 32-aastane pianist, väga kindla tehnikaga, mida ta demonstreerib ilma uhkeldamata. Tema forseerimata ettekanne on ülimalt rahuldav, jättes mulje, et midagi pole segamas helilooja ja kuulaja vahel. See on ainult vöimalik kuulates muusikat, msi on iseenesest huvitav, ja Sinka kiituseks peab mainima, et ta kava valik oli suurepärane."

Erilist tähelepanu köitis "Eesti karjaseviiside süit" eesti heliloojalt Eduard Tubinalt, kes elab nüüd Rootsis. Seitsmes lühikeses osas rahvaviisid olid pianistlikult seatud Liszti (mitte-flambojaanlik Liszt) ja Bartoki traditsioonis. Sinka töi esile imetlusväärselt meloodilise materjali lihtsuse ja vokaalse kvaliteedi ning tundus, et ta nautis ise täielikult teose pianistlikku figuratsiooni" — märgib "Globe'i" arvustaja.

● **Pianist dr. Arvid Sinkal ja tema abikaasal sündis Detroitis, USA-s poeg Erik.**

● **New Yorgi osariigis Ppughkeepsies laulatati Harry Laidvee ja Anne Suurtamme.**

"From Russia with Horror" *Solzhenitsõni orjalaagritükist*

MINNEAPOLIS (VES) — Suure teatri klaas- ja betoonmaja seisab vaiksena ja pimenenuna mu öhtuse kodutee ääres. Ainult üksikud märgutuled kiirgavad ta sisemuses, näitlejad on läinud puhkusele ja uutele töödele, teatrijuht reisib, koostab tulevast hooaega ja uut koosseisu. Aga klassmaja nölvaku all saab uuesti helendavaks, siberisüngus ta areenlaval painajalikuks, kui näen tolle jöulueelse laupäeva viimset etendust enese ees Solzhenitsöni orjalaagrite draamast. Viimase etenduse inimmeri ulatus välja teatriustest, nagu ei olnud seda näinud veel kunagi eelmiste kaheksa aasta jooksul. Valitses eriline elevus, mitte ilma jääda viimasest vöimalusest, millestki erakordsest, vapustavast, mötlemapanevast. Ja olgugi, et hooaeg on löppenud, jätkuvad edasi lainetused, arvamused, artiklid ja lugekirjad ajakirjanduses Solzhenitsöni näidendi ümber Minneapolise Tyrone Guthrie teatris — midagi on hakanud enam avnema avalikkusele kommunistliku korra öudsutest . . .

"From Russia with Horror . . ." deklareeris hiiglaslik fotosuurendus teatri eesruumis, pealkirjana "Washington Post'i" arvustusele lavastusest — ja ei saaks olla vast tabavamat iseloomustust Solzhenitsöni läkitusele.

Too arvustus ütleb, et Solzhenitsöni näidend peaks olema elavaks silmadeavajaks kogu maailmale öudsuste edasikestmisest kommunistliku rezhiimi all.

Tahaks veel tsiteerida siin üht teist läbinägevamat analüüsi, mida on avaldanud T. E. Kalem ajakirjas "Time", kus muuhulgas üteldakse: "Esimene ja teine vaatus sellest draamast löpevad käsklusega "kes liigutab — maha lasta" ja kolmanda vaatuse löpul on köigile selge, et ei ole enam jäänud ühtegi liigutust . . . See on näidend türannia vastu, mis hölmab köik "ismid".

Ta on ka äge vastuväide köigi nende madalalt mötlevatele soovnelmatele, kes on uskunud, et Vene revolutsioon tähendas uut koitu inimkonnale. Solzhenitsön näitab, et elu Nöuk. Liidus on sellele just vastupidine, möistuse, keha ja hinge orjastamine.

Veel ükski ei ole käesoleval sajandil püüdnud näidata, mis sünnib orjalaagris — ja see köik sünnib selles näidendis. See on öudne, toores ja südantpigistav, aga selle all kulgeb Solzhenitsöni purustamatu inimsus ja inimese vöitlus säilumiseks. Siin on kujud, keda vöiks vörrelda Dostojevski "pühade narridega" ja teised, kes on pörgu prototüübid. Kasutamata usulist terminoloogiat, ütleb autor tegelikult, et köik need aga peaksid olema samased Jumala palge ees ja vääriksid sellepärast samast kohtlemist. Ja see ongi süüdistus, mida Solzhenitsön heidab näkku türanniale."

Milles olukorras viibib praegu Solzhenitsön ise ja mida ta väljendab, sellest annab napi pildi Oslo ajalehe "Aftenposten" kaastööline Per Egil, kes Solzhenitsöniga telefoniteel könelnud. Ta oli saanud telefoninumbri ühelt kirjaniku söbralt.

Solzhenitsön oli selles köneluses ütelnud muuhulgas:

"Ma ei anna mingisuguseid intervjuusid, kuid dikteerin teile täpselt sönad, mida peate sama täpselt edasi andma ilma igasuguse lisatölgitsuseta. Olen tänulik Nobeli auhinna eest ja aktsepteerin selle. Kavatsen minna isiklikult selle vastuvötmisele niipalju kui see söltub minust ja arvan, et see reis ei puuduta mu tervist. Ma ei soovi ütelda, kus ma praegu asun ja vöite arvestada minuga kui ligipääsmatuga. Ma ei soovi rääkida ühegi teise minu telefoninumbri edasiandmise . . ."

Orjalaagris viibinud Olaf Tammark, kes USA-sse omal ajal tuli Saksamaa ja Rootsi kaudu, andis Solzhenitsöni tüki miljöö asjas näitejuhile nöu.

Rootsi saatkond Moskvas on teatanud, et Solzhenitsön ei ole kunagi saatkonnaga kontakti vötnud sooviavaldamiseks saatkonda auhinda vastu vötma tulla.

Viimane Associated Pressi teade Moskvast köneleb, et nöukogude valitsusasutiste ja ajalehtede rünnakud "ülejooksiku" Solzhenitsöni vastu intensiivistuvad. Punaarmee ajaleht "Krasnaja Zvezda" nimetab teda "söimukirjade kirjutajaks, kelle kritseldused määrivad meie heroilist tööd ja inimesi ja annavad toitu vaid kommunismivastastele. Köduneva lääne inimesed ei suuda aru saada, et sotsialistlikes riikides kunst peab orgaanilises sidemes olema rahvavöimuga . . ."

Vene vöimumeestel on pöhjust ärevuses olla, sest "suur kirjanik on nagu teine valitsus", ütleb Solzhenitsön oma "Esimeses (pörgu) ringis". Solzhenitsöni paljastused levinevad maailmas ja kisuvad maha Nöukogude koleduste maski. On just aanud teatavaks, et "Ivan Denisovitshi . . ." filmimisele järgnebki nüüd "Esimese ringi" filmimine, mille näitejuhiks saab Fred Zinnemann, lavastaja, kes sai Academy Award'i "A Man For All Seasons" eest.

Olaf Tammark, kes oli nöuandjaks Minneapolise lavastuse juures, väljendab, et kirjanikud-luuletajad ja pörandalaalune liikumine olid kord juba ajaloo vältel Venemaale pöördepunkti alguseks — aga kas ajalugu kordub? Igatahes austatakse sealpool traataeda kirjanikku, eriti niisugust, kes tabab tegeliku elu nooti. Selles suhtes ei ole Venemaal, vaatamata ta primitiivsusele, veel rahva arusaam roiskunud. Vastavalt Tammarki andmetele, on Solzhenitsönil bavas maailmas veel üks käsikiri, "Arhipeelaag Gulag", mille trükis ilmumisest aga ei ole veel kuulda olnud.

Lugekirjas ajalehele "The Minneapolis Tribune", on Solzhenitsöni ja ta teoste kohta söna vötnud ka Ilmar Mikiver, löpetades seda kokkuvöttega, et meil tuleks olla tänulikud, et "1984" on siiski veel kaugel Ameerika randadest.

Yes — from Russia With horror . . . kus inimsus degradeeritakse . . ., sa oled süütu ja sa ei ole midagi . . . kus "uue ja sai ei ole midagi . . . kus "uue vene hümni" saatel nöutakse enese müümist . . ., öudsustervitus nutumaalt, kus ihatakse vaid surra pihlaka all — see on Solzhenitsöni läkitus veel vabadele. Kus igavesti pikenduva tähtajaga mees suudleb orjalaagri väravat, kuuldes oma naise saabumisest — millest ometi ei saa jällenägemist . . .

ENDEL KUIK

Naiskoori kontsert 14. veebr.

GÖTEBORG (EPL) — Pühapäeval, 14. veebruaril toimub Göteborgi Eesti Naiskoori kontsert KFUM'i suures saalis algusega kell 14.

Kontserdi kavas on 10 laulu eesti, soome ja rootsi heliloojailt. Kontserdi solistiks on viiulikunstnik Lisbeth Vecchi, keda klaveril kaastab pianist Hilja Saarne.

Lisbeth Vecchi, eestlastele hästituntud tshellist Guido Vecchi abikaasa, on Göteborgi Sümfoonikute liige. On meeldivaks vöimaluseks kuulata teda esmakordselt esinemas eesti publikule.

Ta asendab seega varemteatatud solisti, Celia Aumeret, kes ei saa kahjuks ettetulnud takistuste töttu sel päeval Götebrogi esinema tulla.

Solist Lisbeth Vecchi esitab W.A. Mozarti, Tor Aulini j.t. helitöid. Koori esinemist juhatab Harry Truus. Täpsemad teated kava ja pääsmete kohta teatatakse hiljem.

Toetus omakultuurile

TORONTO (EPL) — Kanada pühendab nagu Rootsigi praegu suurt tähelepanu sisserännanud etnilistele gruppidele. Ontario kodakondsuse ministeerium loob erilise etniliste gruppide vahelise suhete arendamise sektsiooni, et viljeleda ja arendada provintsis leiduvaid mitmepalgelisi kultuure.

Kodakondsuse minister tähendas, et valitsus vöttab tihedamaid kontakte etnilise ajakirjandusega, keda abistatakse. Uustulnukate orienteerimiseks koostatakse kaabeltelevisiooniprogramme ning üldtelevisioonis tulevad kuulekursused nii TV-s kui ka gruppides.

● **Baltimores löpetas Marylandi kunstiinstituudi rakenduskunsti öppejöu diplomiga Jaan Stiim.**

I. Arensi uurimusi

Stockholmis elunevalt öigusajaloolaselt dr. jur. Ilmar Arensilt ilmus Bonnis Balti Uurimisinstituudi teaduslikus sarjas "Commentationes Balticae" kolmas osa ta kapitaalsest uurimusest eestlaste Vanamee kolonisatsioonist 15-ndal ja 20-ndal sajandil ning Peipsi-tagustest eestlastest tsaari ning nöukogude rezhiimi all (Die estnische Russlandkolonisation im 19. und. 20.

Jahrhundert und die Trans-Peipus-Esten unter dem Zaren- und Sowjetregime 1861—1941). Selle töö kolm osa moodustavad 180 leheküljelise raamatu.

Norra "Historisk Tidskrift" nr. 4 töi ära I. Arensi uurimuse "Norge och norrmän i Göta Hovrätts trolldomshandlingar 1669—1776" (Norra ja norralased Göta öuekohtu nöitaoimikuis 1669—1776). Samalt autorilt ilmub Taanis koostatavas Pöhjala keskaja kultuuriajaloolises leksikonis (Kulturhistorisk Lexikon för nordisk medeltid" veergudel artikkel "Träl" (Ori), milles ta muinas-Eesti osas esineb uute andmete ja hüpoteesidega.

Helsingis ilmuv rootsikeelne ajalooline ajakiri "Historisk Tidskrift för Finland" toob nr. 4-ndas (1970) ära Arensi retsensiooni ETI-i bibliograafia kohta: "A Bibliography of Works published by Estonian Historians in Exile 1945—1969". Samal teemal ilmus A-lt kirjutis ka "Helsinkin Sanomat" 2.9.1970 ning ingliskeelne ülevaade ETI- tegevusest "Aabs" nr. 3. (1970), New-Yorgis. Mitmed eriuurimused on Arensil kuuldavasti 5—6 erimaal veel ilmumisel.

Tallinlane haige Soomes

HELSINGI (VES) — Tallinna polütehnilise Instituudi õppejõud A. Vallner, kes on mitmed korrad Soomes käinud veterostamise ärahoidmise küsimustes läbirääkimistel (ta on iseseisvusaegse prof. A. Vallneri poeg), sai hiljutisel Helsingi külastusel südameataki ja teda raviti mõnda aega ühes Helsingi haiglas.

Nimetamised

End. esimene revident Riigi Revisjonivalitsuses Johannes Molnik on nimetatud Rootsi Kirjanikefondi valitsuse kamreeriks kuni 1. juulini 1972. Sellelt kohalt lahkus end. büroodirektor Evart Cronmar.

Ülikoolide kantsler on nimetanud Rootsi Rooma-Instituudi juhatuse liikmeks aastateks 1971—1973 prof. Sten Karling'i.

Adolf Nõmm 70-aastane

Sävedalensi tähistas 22 jaanuaril on 70-dat sünnipäeva kaugesõidukapten Adolf Nõmm.

Kapten A. Nõmm sündis Pärnumaal Jäärja vallas 1901 aastal käsitöölise pojana. Juba 15 aastaselt, pärast ministeeriumi kooli lõpetamist, siirdus Arhangelski sadamast esimesele merereisile. Algas õpinguid vabariigi algaastail Pärnu merekoolis, vahepeal teeninud sõjaväe sundaega Eesti mereväes, jatkas õpinguid Tallinna merekoolis. Meresõidu praktikal olles sõitis tüürimehena mootorpurjekal "Läänemaa" ja aurikul "Hilda". Lõpetas merekooli 1928 aastal kaugesõidukapteni diplomiga, Sõitis hiljem kaptenina laevaseltside Kalandusele ja A. Truubergile kuuluvatel laevadel kuni teise maailmasõjani. Sõja ajal läks oma laevaga Läti rannikul miini otsa, pääses, kuigi raske põrutusega. Paranenud, teenis Tallinna sadama laevadel kuni 1944, millal põgenes koos perekonnaga Rootsi. Asudes elama Södertäljesse, võttis elavalt osa kohalikust eestlaste seltskonnategevusest, kuuludes Södertälje Eesti Seltsi juhatusse. Viimased aastakümned sõitis Eesti laevaomanikkudele kuulunud laevadel, kuni 1969 a. läks pensionile, asudes elama Sävedalenisse.

Pikale viiks üleslugeda kõiki neid laevu ja sadamaid, millega kapten A. Nõmmel on tulnud tegeleda oma üle viiekümne aasta kestnud meremehe praktikas, võib vast mainida, et kapten A. Nõmme juhtida olnud laevu on sõitnud 70 isesuguse riigilipu all.

Palju aastaid ja tervist soovivad juubilari rohkearvulised sõbrad, tuttavad ja ametivennad mitmetelt maadelt.

A.A.

Adolf Nõmm.

Richard Koolmeister:

SITSIILIA HÄRG

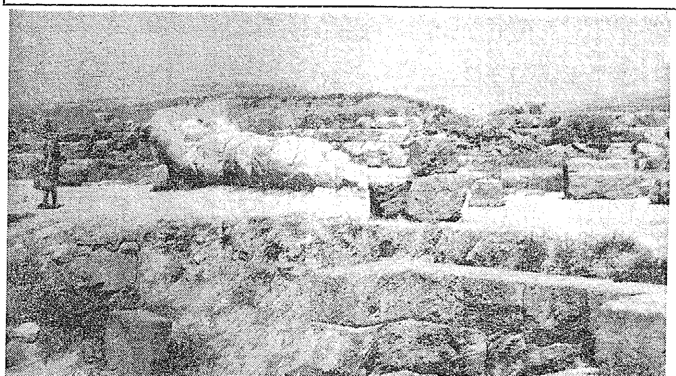

Agrigento Zeusi templi varemed lamava Atlase kujuga aastast 480 enne Kristust. (Autori foto).

Dante (1265—1321) võrdleb oma jumalikus komöödias (Divina Commedia) põrgu (inferno) ühte faasi Sitsiilia härjaga. Ta nägi leeke ja kuulis kaebehääli mis tuletas meele Sitsiilia vaskhärga mille otstarve oli inimeste piinamine ja hukkamine. See vaskhärg on üldiselt tuntud Phalaraise härja nime all.

Sellest Sitsiilia härjast jutustab juba kreeka poeet Pindarod (518—442 e. Kr.), kes viibis a. 476 Sitsiilias. Tema on muuseas kirjutanud Pythia (vana-kreeka ennustaja-preestrinna Apolloni tempolis Delfis) võidulaulu Sürakuusa valitseja Hieroni I (478—464 e. Kr.) auks, kes oli saavutanud Delfi Pythia mängudel vankrisõidus võidu. Tõeliselt oli see muidugi mõnda, et ta oli ainult nende hobuste ja vankrite omanik, kellena ta viibils pealtvaatajate hulgas. Aga vankrid, hobused ja mehed kuulusid ju temale ja nii ka võit, mida oli tarvis pühitseda väärikalt. Selleks võimaluseks oli Etna linna pühitsemine.

Nimelt oli ta rajanud suurepärase linna Etna vulkaani jalamil mis kandis Etna nime. Selle linna teatris ettekandmiseks oli ta tellinud Pindaroselt kiidulaulu. Pindaros kirjutaski siis tellimise peale "Epiniikion Etna Hieronile". Esimeses Ptyhia võidulaulus (epiniikion) jutustabki Pindaros Sitsiilia või õigemini Phalarise härjast.

"...Ei kustu iial Kroisose
lahkuse tarm;
ent ei muuks kui vaenlaseks jää
õelameelne Phalaris,
kes hõõguvas vaskhärjas ohvreid
hukkas kord —
temale forminks (lüüra) eal kodupeol laulust andma ei
hakka, kui seal kaunisti laulavad poisid."

Phalaris (570—554 e. Kr.) oli pärit Akragast (Agrigento), kus ta oli türann. Võitluses Kartaago vastu oli ta arvatavasti Sitsiilia ühendatud vägede juht. Ta oli kuulus oma julmuse poolest. Pindarod juhtustab vasest või pronksist härjast, mille sisemuses poliitiline vastane kinni pandi ja kelle kisa kuumaks köetud härjas meele tuletas härja möirgamist.

Sitsiilia härg on uurijaid seadnud paljude huvitavate oletuste ette, milledest siinkohal olgu esitatud mõned neist.

Kõigepealt arvatakse, et meil on siin tegemist härjakultusega, mille põhjuseks peetakse üheltpoolt härja tugevust ja teiseltpoolt tema kasulikkust. Nii näiteks esines Egiptuses Apise kultus. Apis oli püha härg, jumala Ptahi ja hiljem Osirise inkarnatsioon. Teda kujutati musta härjana, kolmekandilise valge märgiga otsaesisel ja poolkuu taolise märgiga kõhul. Surnud Apisharjad maeti Memfises, kus a. 1851 avastati nende suurepärased matusepaigad.

Babüloonia-assüüria härginemesed olid vahest usulises kunstis üleminekuvormiks jumala kujutlusest loomast inimese kujule. Sellises üleminekuvormis esines Kreeta saarel labürindis elunev Minotauros (Minos ja tauros = härg), koletis inimese keha ja härja peaga, kellele ohverdati Ateena lapsi. Seda seletatakse nõnda, et kuningas Minos nõudis ateenlastelt tribuuti (maksu või andamit). Ateenlane Theseus tegi sellele lõpu kui ta tappis Minataurose.

Palju imelikku jutustatakse sellest Kreeta kuningast Minosest. Enamus neist on väga tugeva mütoloogilise värviga. Aga ajalooline tagapõhi ei puudu neis siiski. Vähemalt Minos olevat ajalooline isik. Märkimist väärib siinkohal Monose surm Sitsiilias Akragasi linna saunas. Minos oli sattunud tülli Daidalosega, kes oli ehitanud labürindi ja keda peetakse ka esimeseks lenduriks. Daidalos põgenes Monise eest Sitsiiliasse ja peatus Akragasis. Minos tuli sinna oma sõjaväega ja nõudis leiduri väljaandmist. Kohalik kuningas oli sellega näiliselt päri. Ta valmistas Minose auks vööruspeo. Kui Minos pesi end saunas, siis kuumendati saun nii tugevasti, et Minos suri seal. Mütoloogia järgi olevat Minos kunagi olnud ka härg-jumal, keda olevat degradeeritud härg-inimeseks ning sellisena olevat ta valitsenud Kreetas. Kõik see aga kõneleb härjakultusest selle üleminekuvormis.

Ka Piiblis esineb härg-jumal kelleks oli vahel El ja vahel Jahve. Eriti aga mainitakse foiniiklaste jumalat Mooloki, kelle isu inimohvrite järgi oli eriti suur.

Kuna härg-jumalatele ohverdati inimesi, lapsi ja täiskasvanuid, siis arvatakse, et Phalarise härg on tõendiks inimeste ohverdamise kultuse esinemisest Sitsiilias.

Selle härg- jumala teooria kõrval on veel teinegi arvamine paljude teadlaste poolt omaks võetud. Akragas (Agrigento, Girgenti) on asutatud Rodose saare kreeklaste poolt. Rodose saarel kummardati Atabyriose mäel Zeusi kui kohalikku jumalat. Esines ka veel Atena kultus Lindoses. Mõlemaid kultusi toodi ümberasumisel kaasa. Nüüd on meil ka teada, et Atabyriose Zeusi kultusesse kuulusid ka mõned pronksharjad, mis asusid Rodose mäetempli ees. Ilmsesti valmistati ka Akragasi templi jaoks taoline härg.

Kui linna rajamisel otsustati püstitada esimene püham Zeus Polieusi, linnriigi kaitsja auks, siis oli see ilmsesti sugulane Rodose Zeusile. Templi ehituse läbiviimise tööd usaldati Phalarise nimelisele mehele. Tema kätte anti ka korjatud raha. Ta muretses templi ehitamiseks nii materjali kui ka töölisi. Kindlustades end akropoliseses ja valitsedes linna kaasa üle, viis ta läbi templi ehitamise. Oma võimu kindlustamiseks ostis ta omale sõpru ja võttis pantvange. Viimane toimunud järgmiselt.

Thermophonie pühal, mil pühitseti sügislõikust Demeteri (vana-kreeka põllutöö ja viljakuse jumalanna) auks, võttis ta pantvangideks protsessioonist osavõtvaid naisi ja lapsi, hukkas vastaseid ning pääses nõndaviisi võimule. Olles Sitsiilia esimeseks türanniks, levis temast kuuldus, et ta hukkab oma vastaseid vaskhärjas. Ilmsesti tühi kuulujutt. Vaskhärg oli vaid Atabyriose Zeusi atribuut, mida ka nüüd Akragas Zeusi templi ette seati.

Sellest templist ei ole jäänud kivi kivi peale. Aga ega Zeus võinud jääda templita. Pärast võitu kartaagolaste üle Himera lahingus (480 e. Kr) püstitati Olümpia Zeusi auks võimas ja suursugune tempel, mis pidi olema linna võimu ja rikkuse sümboliks. Enne veel kui seda jõuti valmis ehitada, muutsid Aafrikast tulnud kartaagolased templi varemeiks. Kaua aega kasutasid naabrilinnad kivivaremeid oma ehitusplaanide läbi viimiseks. Mis järgi jäi, seda hävitas a. 1401 maavärisemine.

Iseloomulik sellele templile oli hiigelsuured (7,75 m kõrgused) Atlase (taevavõlvi kandev vägilane vana-kreeka mütoloogias) 38 kuju (telamoni), milledest on säilinud ainult üks, avastatud a. 1850 kunstnik Politi poolt. Kogu tempel (suurus 56,30:112,70 m) on ainulaadne dooria stiilis ehitus. Ajaloolane Diodosos, kes oli pärit Sitsiiliast ja elas esimesel sajandil enne meie aja arvamist, on annud väga hea kirjelduse templi välimusest, reljeefidest ja paljust muustki.

Zeusi härjale on meilgi, kes me elame Euroopas, põhjust mõtelda. Jutustatakse ju, et korá Zeus moondununa härjaks viinud oma turjal Liibanonist foiniiklaste kuningatütre Europé Kreeta saarele. Sellest siis Zeusi atribuudiks ja Euroopa sümboliks härg. Härjast peame aga teisitigi lugu. Härjakultus ise aga on võtnud lühema vormi. Härja asemel on alles jäänud sarv ja see muidugi täis raha, nii nagu antiikajal sarv oli täis puuvilja, sümboliseerides küllust ja rikkust.

Rosalie Luup 85-aastane

Stockholm-Gröndalis sai 22. jaanuaril 85-aastaseks Rsoalie Luup, n-na Bombas. Ta on sündinud a. 1886 Haapsalus.

● Austraalia eesti noor Kai Sumbak, kes sügisel viibis mõnda aega Stockholmis, veetis aastavahetuse New Yorgis, olles tagasiteel koju Sydneysse, kus ta töötab võimlemisõpetajana.

Mälestati Krediitkassa veresauna

Eesti Vabadussõja ajal toimus üks kommunistide julmi veresaunasid Tartu vabanemispäeval, 14. jaanuaril 1919, mil punased enne väljapõgenemist linnast Krediitkassa keldris mõrvasid sinna kogutud ca 30 vangi — linna nimekad kodanikud. Vesesauna ohvreiks langes ka rida vaimulikke eesotsas Eesti ap. õigeusu kiriku esimese piiskopi Platoniga (Kulbusch), mille tõttu Krediitkassa ohvreid eesti ortodokskirikus igal aastal mälestatakse.

Stockholmis toimus Krediitkassa vereohvrite mälestamine pühapäeval, 17. jaanuaril pärast liturgiat, kusjuures koguduse hingekarjane ülempreester Arbo Nael tõi välja ka piiskop Platoni piiskopitunnuse panagia, mida ta mõrvamisel kaelas kandis ja mida mõrvarid ei jõudnud kiiruga ära võtta. Seda tunnust on kannud eesti kiriku märterliku sünni mälestuseks hiljem metropoliit Aleksander ja piiskop Jüri. Kirikuvalitsus on teatavasti samme astunud patriarhi juures piiskop Platoni usumärtriks tunnistamiseks, mille juures protonotar Jüri Poska andis välja eriraamatu Piiskop Platoni märtrisurmast. Peale piiskop Platoni mõrvati keldris veel ülempreestrid Bleive ja Bezhanitski ning luteri usuteaduse professor Hahn koos paljude ilmalike ametikandjatega

---

Surmaotsus LEEDU kaaperdajale

VILNIUS — Pärast 10 päeva kestnud kohtuprotsessi okup. Leedu pealinnas Vilniuses mõisteti surma 34-aastane Vitautas Simokaitis, kuna tema rase abikaasa, 21-aastane Grashina Mitskute mõisteti kolmeks aastaks sunnitöölaagrisse. Abielupaari süüdistati lennukikaaperdamise katses.

Katse tehti möödunud aastal, 9. novembril, mil leedulased püüdsid kaaperdada üht vene reisilennukit liinil Vilnius-Palanga, eesmärgiga sundida meeskonda võtma kurssi Rootsi. Lennuki navigaatoril aga õnnestus kaaperdajaid kahjutuks teha. On välja tulnud, et reisilennuki kapten oli abielupaari hea sõber, kes laskis neid piletiteta pardale. Ka kaptenit süüdistatakse kaasaaitamises. Kohtus seletas Simokaitis, et tema motiiv polnud poliitiline, ta tahtnud vaid Sovjetist välja pääseda. Kuulduste kohaselt olevat Simokaitis teinud ühe põgenemiskatse läände ka kolme aasta eest, mil ta peitis end ühele laevale. Säält ta aga avastati.

Kaaperdajad olnud relvastatud püstoliga, kuid ühtki lasku ei tulistatud. Mõlemal kaebealusel on võimalik seitsme päeva jooksul kõrgemasse instantsi edasi kaevata.

SIIT ja SEALT

● Noortetegelane Anu-Irja Parming, kes sügisel viibis Rootsis, saabus nüüd tagasi USA-sse, kus ta alaline elukoht on New Yorgi lähedal vanemate juures. Ta töötas aastapäevad Saksamaal ja Euroopas viibides oli ta varem aasta ka Soomes Helsingi ülikooli stipendiaadina.

● New Jersey Bogota linna gümnaasiumi kõnevõistluse võitis 50 õpilase hulgast Jaak Roosaare. Ta läheb nüüd edasi maakonna koolide kõnevõistlusele.

● Honolulusse Havai saarel saabus Helmi Lepson, et külastada oma seal elavat poega Indrek Lepsoni ja tema perekonda.

Veste Eestist:

Hädas iseloomuga

(VE) — Kuritegevuse probleemidele pühendavad ajalehed praeguses Eestis palju ruumi nii tösises zhandris kui ka vesterubriigis. Sellesse valdkonda kuulub ka alljärgnev lugu, mis ilmus möni aeg tagasi "Rahva Häälеs".

Põhimõtteliselt olen väga hea poiss. Omal ajal käibel olnud klassifikatsiooni järgi tuleks mind liigitada lihtsate inimeste seltsi, sest kahekümne viie eluaasta jooksul pole ma hariduse alal pürginud kohustuslikust seitsmest klassist kõrgemale. Sellelegi vaatamata oleksin muidu oma elujärjega päris rahul, kui mitte minu isiklik iseloom seda järjekindlalt ei rikuks.

Ma ei armasta spordikuulsust ega ihka laureaadiloorbereid, ka pole ma kunagi püüdnud trükimusta pääseda. Kuid mu iseloom ei anna lihtsalt asu, vaid sunnib siiski tegusid tegema, et kuidagiviisi head nime ja populaarsust kätte võita. Minusugune mees praeguse kooliharidusе juures muidugi taevast tähti alla ei too ja uut tüüpi automootorit ka ei leiuta, kuid kuulsuse saavutamiseks on elus ka teisi teid. Lugesin kord, et Ameerikas Chicago linnas elanud üks samasugune lihtne mees, kes oma iseloomu sunnil teinud nii vägevaid tegusid, et kogu maailm tundus teda hiljem gangster Al Capone nime all.

Muidugi gangsterikuulsus on okkaline ja ausalt öeldes niisugust riski ma kartsin.

Seepärast proovisin hoopis ühel noorkuu õhtul auto äraajamisega karjääri alustada. Ja ennäe, saingi tuntuks, kõik vabariigi miilitsad otsisid mind taga. Kui kätte said, siis pandi mu vangi, auto muidugi anti omanikule tagasi. Tõtt öelda läks see kuulsus mulle pisut kalliks maksma, aga noh, see-eest oli mul kolm aastat aega oma iseloomu taltsutada.

Tulin siis oma iseloomuga Tallinna tagasi ja asusin tööle Autokolonnis nr. 3051. Olin jälle lihtne inimene, kuid mu neetud keeruline iseloom andis minu enesearmastusele korraliku müksu. Asi oli selles, et minu peale hakati viltu vaatama. Autokolonnis olid tol ajal väga moes 15-päevased puhkused kroonumajas. Ja kes seda kommet ei täitnud, seda ei peetud täitsameheks. Et oma seiklushimu rahuldada, organiseerisin ühe pisikese huligaansuse, "seltsimeheliku" arveteõienduse ja sain vastutasuks igatsetud kaks nädalat. Sellest ajast peale olin täitsameeste killas.

Ajapikku hakkasin uskuma, et olen oma iseloomu vastuoludest võitu saanud. Aga tegutsemisiha urgitses edasi nagu uss pähkli tuumas.

Ühel veebruari neljapäeva õhtul — parajasti oli aga jälle noorkuu taevasse tõusnud — läksin abikaasa ja tema sõbranna Terjega restorani "Kevad".

Sissejuhatuseks tellisin 300 g valget viina. Terje Ellam, tore pikakasvuline 22-aastane neiu, kes "Maratis" peab vanemlaohoidja-ametit, tunnistas äkki, et ka teda vaevab kuulsusejanu. See avameelne ütlemine üllatas mind väga ja me otsustasime siis joogijanu kustutamisega kuu saks saada. Tellisime pudeli konjakit. Janu see päris ära ei võtnud ja küllap seepärast me ka kuulsaks ei saanud. Aeg kiskus hiliseks ja tantsulood said orekstril otsa.

Terje tegi siis uhke liigutuse ja maksis orkestri kinni. Raha pani pillid hüüdma ja kui ka makstud lood otsa said, pani Terje raha veel kord pillid hüüdma. Rahvas vaatas ja austas meid kui raskekaalulisi rahatuusasid. Küll oli meil mõnus olla! Aga lood said otsa ja meie populaarsus oli paugupealt läbi. Läksin siis pillimeeste juurde, ja ütlesin: "Ogle nüüd ometi täitsamehed ja laske meile ...puks veel veidi muusikat!"

Võtaks seda va vindist pead! Ei mäleta, mis mulle öeldi. Vist midagi seesugust, et aeg on hiline. Mina sain kurjaks. Haarasin ühel naisterahval käsivarrest kinni ja pigistasin nii, et ta karjus. Siis tuli üks pillimees vahele temal tõmbasin triiksärgi puruks, teisele vist virutasin jalaga. Oli igatahes löömaks. Minu isa õpetas küll, et pillimehi ei tohi puutuda, aga kus mul oli aega sellest kinni pidada. Pillimees jooksis garderoobi poole, mina talle järle.

Minu järel kelnerid... Ja siis tuli mulle appi ka Terje oma nõrga naisejõuga. Sa aeg, kuidas tüdruk kakles! Nojah, meie kuulsus muidugi kasvas. Miilitsadki tulid vaatama. Kohtumine mundrimeestega oli tormiline, mina virutasin neile tervituseks rusikatega. Terje kraapis küüntega ja jõudis isegi paguni sinelilt maha kiskuda. Lõpuks rahustati meid maha ja sõidutati... teate küll, kuhu...

Oli, mis oli, aga kuulsaks saime paugupalt. Ainult et seda kuulsust on natuke raske kanda. Mis parata, iseloom on sihuke.

Mart Riismaa monoloogi
kirja pannud H. Hark.

Keeleajakiri soomeugri kongressist

Ülevaated fennougrostika kongressist, mis korraldati augustis 1970 Tallinnas, avaldati ajakirjas "Keel ja Kirjandus" (nr. 11 ja nr. 10—1970). Nendes ülevaadetes ei märgita, et kongressil viibisid ka eksiil — ehk välis-eestlased. Nimed aga siiski esitatakse, et nii, et ei kõnelda üldse nende päritolust ja rahvusest. Külaliste loetelus näidatakse, et "kutsutud külalistena olid kongressile saabunud... dr. phil. J. Mägiste Rootsist... ja hr. I. Rebane Rootsist." Sellele lisaks näidatakset, et "sektsioonide istungeid juhatasid... J. Mägiste (Lund), V. Tauli éUpsala)... I. Lehiste Columbus, USA)."

Kongressi puhul korraldati Tallinnas ka raamatunäitus. Ülevaates märgitakse, et "heldeid lisa toojaid oli kongressi delegaatide seas nii rohkesti, et trükiste arvas kasvas peagi ning lähenes 900-le". Kas ka välis-eestlasist delegaadid said seal meie raamatuid näidata, ei märgita. Ülevaates üteldakse ainult, et "eestiainelise ekspositsiooni puhul tuleb kõigepealt märkida levinud huvi eesti keele vastu:2 trükist oli USA-st, 1 Soomest, 2 Rootsist, 1 Prantsusmaalt."

Sektsioonide töö osas üteldakse, et "läänemere-soome keelte sektsiooni tööd iseloomustab nii ettekannete kui k . kuulajate rohkus. Üheksal istungil peeti 50 ettekannet. Otse rekordiseks kujunes osavõtjate hulk (ligi 200) USA tuntud teadlase prof. I. Lehiste esinemise ajal". Nii et mitte Eesti, vaid USA teadlane!

Ülevaate üks lõik näitab ka seda, et "läänemere-soome üksikeeltest esitati ettekandeid kõige enam eesti keele kohta (20). Suure huviga tuldi jälgima J. Aaviku (Stockholm) ettekannet keelearenduse põhimõtetest, mille luges ette A. Kask. Üheksakümnenda eluaasta lävele jõudnud vanameistri mõtted sõnavara rikastamise võimalustest nii sugulaskeeltest laenamise kui ka tehisloomingu teel, grammatilise vormistiku täsutamisest, keele ilust jne, pole tänapäevalgi oma aktuaalsust kaotanud." See ettekanne avaldati ka ajakirjas "Keel ja Kirjandus" (nr. 12é1970).

Soomest viibis kongressil ka E. Niinivaara (Helsingi), kes täiendas faktiesitustega K. Laiteni (Helsingi) ettekannet "Aino Kallas ja eesti kirjandus". Ka märgitakse, et "faktirikka etteaknde "Kalevala" varasest tutvustamisest saksa keeles (1845. aastani) esitas O.A. Webermann Göttingenist."

See on kõik, mis kirjutatakse eksiil-eestlasist ajakirjas Keel ja Kirjandus" ühenduses fennougristika kongressiga Tallinnas augustis 1970. Tekstile lisandub veel neli (A. Alla) fotot: V. Tauli abikaasaga Vabaõhumuuseumis, kõrvalpilk pealtkuulajate hulka: L. Posti ja I. Lehiste, J. Mägiste on sattunud vestlusse H. Kruusi ja E. Pälliga ning O.A. Webermann Göttingenist pidas ettekande "Kalevala" varasema tutvustamise kohta. Ka kujutab üks foto Fr. Tuglast (M. Kuusi ja Fr. Tuglas).

EPL ristsõna nr. 1. Talisport

Paremale: 1-A on heal sööjal 1-D rest, 1-H kõrge aade 2-A luteetsium 2-C talvesport 3-A kont 3-D ärgem (kõnek.) 3-H äri liik 4-A religioon 4-D küla Viljandimaal 5-A räägivad lapsed 6-A ingl.k. artikkel 6-D lesima 7-A linane pikk kuub 7-D suur mets 7-H ameriitsium 8-A püha härg vanas Egiptuses 8-E terbium 8-G kanton Shveitsis 9-A viga laste k. 9-D ühendatud riigid (ingl.k. lüh.) 9-F skandinaavia peajumal 10-A toiming 10-E mulla mineraalaine pisiosakesed 10-H diftong 11-A spordiriist 10-H diftong 11-A spordiriist 11-D pagari toode 11-G ennast 12-A raadium 12-C vee sõiduk 12-G saksakeelne artikkel 13-A tall 13-E reisi 14-A naise nimi 14-E purju 15-A kättemaksujumalanna Vana-Kreekas 15-D küsimus 15-G ese 16-A kaksteist tükki 16-F riik Aafrikas 17-A esimene täht tähestikus 17-E rääkima 18-A ümbritseb maja 18-D lennuvõimetu lind 18-G suur. avar 19-A talvelõbu.

Alla: A-1 kaunistaja B-1 talvesport C-1 kalapüügiriist D-1 talvesport E-1 kant F-1 ärevusse sattuma G-1 käsitööliik (om. kääne) H-1 kääbusrahva liige Aafrikas I-1 talvesport E-4 ilupõõsas G-4 meri (ingl. k.) H-4 taliium C-5 prantsuskeelne artikkel F-5 lähim sugulane H-6 nukuteatri "näitleja" G-7 mäestik Poola ja Tshehhoslovakkia piiril C-8 on (ingl. k.) D-8 talvesport F-8 talvesport C-10 gallium I-11 keldi presster B-12 kuulus Soome arhitekt C-12 talvesport E-12 mi-bemoll A-13 suur turg E-14 kerge udu või suits G-14 naatrium H-15 ameerikapärane mehe nimi G-16 sellel A-17 roheline väli B-17 papagoi liik I-17 tagavaraõdu E-18 noot H-18 valukarjatus.

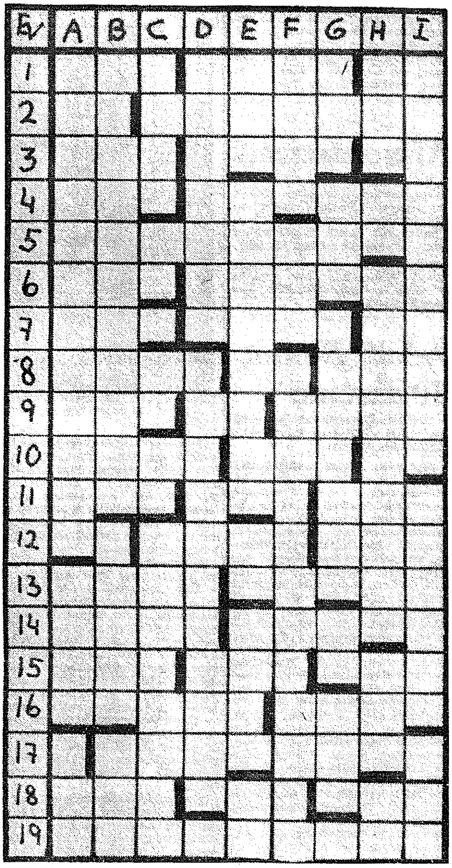

Lahendus 43:

Paremale: 1 huupi 4 tavas 7 saati 9 ärtut 11 nelma 13 Dia 14 evima 17 Ain 18 hai 19 Ami 20 att 21 ras 22 öiend 24 aru 26 astun 27 eakas 28 neste 29 katse 30 maeti.

Alla: 1 ja 2 hääd uut aastat! 3 iste 4 tina 5 valatakse 6 saan 8 abimin 21 rauk 22 õnne 23 deem 25 ussi.

Asutuse direktor silmab, kuidas jooksupoiss salaja suudleb kontori masinakirjutajannat. Direktor kärgatab:

"Noormees, ma palkasin teid siia jooksupoisiks, mitte huulepulgaks!"

Edutamised

Misomex AB Stockholmis on nimetatud ettevõtte asjaajaja direktori asetäitjaks (vice verkställande direktör) määranud senise administratiivse direktori, tsiviilökonoom Vambola Hurti.

Vambola Hurt tuli Misomex AB teenistusse 1968, olle varem töötanud Ford Motor Co. AB-s ja Svenska Handelsbankenis.

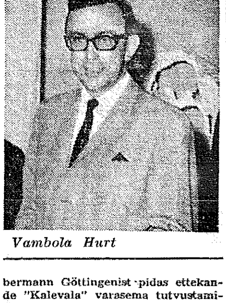

Vambola Hurt

Eestlase rekordlend

NEW YORK (VES) — Rekordse lennu oli sunnitud sooritama eesti eralendur ja insener Lembit Palm Leis oma väikese Cessna-lennukiga, kes lendas Mauga saarelt Bahamas vahemaandumiseta otse Fort Lauderdale'i Floridasse USA-s. Viis ja pool tundi kestnud lend on Cessna väikese bensiinitagavara juures erakordseks saavutuseks.

Ins. Palm-Leis, kes töötab Galenas, Illisnoisi osariigis, sooritas huvireisi Haitisse, kusjuures reis sinna kestis kolm päeva. Ta ostis Haitis hulgaliselt kunstiesemeid, mida ta pidi koju kaasa viima. Jõudes Mauga lennuväljale Bahama saartel, ähvardasid tollivõimud kõik konfiskeerida põhjendusega, et lendur võib need Bahamas realiseerida, mis on aga keelatud. Kauplemise peale andsid tollivõimud talle loa lennata edasi USA poole tingimusel, et ta enam Bahama saarestikus ei maandu. Ta võttis riski ja jõudis hästi kohale.

Ins. Palm-Leis on end. Haapsalu loomaarsti L. Palm-Leisi üks poegadest.

● Senat otsustas suurendada sotsiaalkindlustuse rendist 10 prots. võra, siiom arvata, et lepitakse kokku 7-protsendilisele tõusule 1. jaan. lugedes. Suurem tshekk saabub aga alles kevadkuudel.

Film kolmes dimensioonis

NEW YORK (VES) — Kolmedimensioonilist kino võime näha umbes pooleteise aasta pärast.

Sellel ei ole midagi tegemist n.n. laiaekraani filmidega, samuti ei ole tarvis kasutada värvilisi prille, millede abil võis muide 3-dimensioonilist filmi vaadata juba kolmekümnendatel aastatel. Uus leiutis on saanud teoks laser-kiirte abil, mis nüüd asendavad läätsa. Sellises filmis näeb tegelasi nagu laval, nad tulevad isegi saali publiku keskele. Teie võite neid koguni käega katsuda, nagu katsutakse varju.

Leinateateid

Tallinnas suri 30. detsembril 1970 Inge Kaldver, sünd. 4. oktoobril 1924 Viljandis. Ta oli Nõmme lastemuusikakooli klaveriõpetajaks.

Torontos suri 27. dets. 1970 Johanna Elfriede Isotam, n-na Puusaar, sünd. 8. dets. 1901 Häädemeestel.

Torontos suri 1. jaanuaril Kaljo Albo, sünd. 15. sept. 1938 Tallinnas.

†

Meie hulgast surma läbi lahkunud

Arved Saarlaid'i

* 21.8. 1896 Eestis
† 17.1. 1971 Eskilstunas

mälestavad leinas

PEREKOND KÜBAR
ABIKAASA ja SUGULASED
Eestis

—

Vaikinud on nüüd rahutu hing
Puhka Sa rahuga väsinud rind.

—

Matusetalitus toimub laupäeval, 23. jaan. kl. 9.30 St. Eskili kapellis.

†

Ootamatult lahkunud head sõpra

Arved Saarlaid'i

mälestavad kurbuses

H. JAANBERG abikaasaga
I. RANDER perekonnaga
AMILDE perekonnaga
L. LINK perekonnaga

—

Täht sütti haua üle
Lill kasva kalmule
Muld vaikne sügav süle
Sind võttis varjule.

†

Armast sõpra ja naabrit kodukülast

Arved Saarlaid'i

mälestab sügavas leinas

JULIUS JAANBERG
abikaasaga

—

Kallis sõber, puhka rahus ja maitse mesimagust und!

†

Armas sõber

Arved Saarlaid

lahkus meist ootamata.

Mälestavad vaikses leinas

GERDA, ROOSI ja MARIA
ALFRED SÖDERMAN
perekonnaga

†

Armast sõpra

Arved Saarlaid'i

mälestavad leinas

ROMAN ESKO abik.
ALBERT KÜBAR perek.
AUGUST OJASAAR

†

Marie Noorkokk

Mälestavad kurbuses

KARIN KARASK
ELFRIEDE ZIRK
MARTA SÄKKI
HELENE KÖSTNER abik.
NORA PARLO abik.
MARET UUDELEPP perek.
VIRVE LAURITS

†

Oma armast liiget

Marie Noorkokk'a

mälestab leinas

NOORTE NAISTE
KRISTLIK ÜHING

†

Kaasametnikku Haapsalu Politiliiset Politseist

Vanajassistent

Arnold Reindorf'i

mälestab

H. TAMMJÄRV
perekonnaga

Aleksander Järvelaid'i

tema esimesel surma aastapäeval, 23. jaanuaril

mälestab

ABIKAASA LASTEGA

Leinateateid

Eestis suri 28. oktoobril põllumajandusteaduse doktor Aleksander Siimon, sünd. a. 1900 Ridalas.

†

Surma läbi lahkunud auliiget

Arnold Reindorf'i

ja

kauaaegset liiget

Jaan Prees'i

mälestab

HALSINGBORGI EESTI ÜHING

†

Armast ristiisa ja koduküla naabrit

Jaan Prees'i

mälestavad leinas

HERMAN P*BERG**
perekonnaga

AUGUST TÄNAV
abikaasaga

ARVO JÜRISOO

†

Jaan Prees'i
Arnold Reindorf'i

mälestavad kurbuses

RKK HALSINGBORGI OSAKOND
END. EPR ÜHISABI HALSINGBORGI KOMITEE
HALSINGBORGI E. PIHTKOND
ESINDUSE HALSINGBORGI VALIMISPIIRKONNA ÜLDKOGU

Armast

Eduard Olari't

mälestab sügavas kurbuses tema II surma-aastapäeval, 25. jaanuaril

ABIKAASA

Rootsi välisminister ründas taas USA-d

Riigipäeva vaidlusil tungis Rootsi välisminister Nilsson kallale USA-le, kritiseerides ameerikaste sõjapidamist Vietnamis. Tegemist oli õieti vastusega kommunistile, tuntud vietcong-tegelasele John Takmanile, kes palavalt soovis, et Rootsi valitsus iseloomustaks ameerikaste tegevust Vietnamis kui rahvamõrva.

Seda Nilsson siiski ei teinud, kuid ta sõnas, et USA sõjategevus olevat mitmeti vastolus rahvaõiguslike põhimõtetega. Näitena esitas Nilsson USA totaalset üleolekut õhus, vastavalt statistilistele andmetele ja langetatud pommide hulgale peaksid kõik strateegilised objektid olema hävitatud. Sellest noolimata aga jätkuvad pommirünnakud ja eraisikud saavad kannatada. Ekstsellents Nilsson kurtis, et praeguse pommitustegevuse jätkudes läheb lõhkumine rohkem maksma kui rootslaste poolt plaanitsetud majandusliik abi Hanoile.

Nilsson taunis ka keemilis-bioloogilist sõjapidamist, s.t. dzhungli-lehestiku hävitamist gaaside abil, kusjuures olevat konstateeritud kaudseid kahjustusi ka eraisikute juures. Näiteks mitmesuguseid haigusi ja geneetilisi vigastusi. Ja lõpuks mõistis ta hukka "tulevabu tsoone", kust evakueeritakse kogu elanikkond selleks, et piirkonda oleks võimalik vabalt tulistada. Nii olevat tekitatud suuri purustusi ja rahvagruppide ümberpaigutusi.

Välisminister lubas sõjapidamise reeglite asjus aktiivselt välja astuda kevadel Genfis toimuval Punase Risti konverentsil. Ka säält olevat leitud, et Vietnamis toimuva gerilja-tüübist sõjale on raske kohandada aastast 1949 pärinevaid reegleid. Muidugi ei maninud Nilsson kommunistide poolt toimepandavaid sõjaroimi Vietnamis, Kambodzhas ja Laoses.

Üldiselt märgitakse et USA-vastane kritiika on muutnud iseloomu. Varem on Rootsi valitsuse kritiika olnud poliitiline, seoses Nilssoni sõnavõtuga on aga päevakorda võetud ka moraalsed ja rahvaõiguslikud aspektid.

Kohalik elu

KIRIKLIKKE teateid

Usulised raadiosaated igal pühap., teisip. ja reedel kl. 18.30—18.45 lühilainel 37 m Trans World Radio.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: peajumalat. 24/1 kl. 15 Jakobis, kog. õp., orelil H. Kiisk, laulur. Piibliseimid tel. 08/21 32 77.

BORÅS: Carolis jumalat. 24/1 kl. 15, õp. O. Kodres, laulur.

GÖTEBORG: EELK Ghg ja Läänne-Rootsi kog. jumalat. Kristiines 24/1 kl. 14, õp. Jaan Rebane, orelil PG Strömberg, laululehed.

GÖTEBORG: Eesti ev. lut. Ghg kog. jumalat. 31/1 kl. 15 St. Paulis, abipraost K. Fr. Särg, orelil L. Lindblom.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 24/1 kl. 17 õhututeen., jutl. piiskop Johannes Rinne Helsingist koos kaasvaimulikega.

SOOME ORTODOKSNE KIRIK

STOCKHOLM: Liturgia õlkumeenilise nädala raames 24/1 kl. 9 Adolf Fredriks kirikus Sveavägenil. Helsingi piiskop Johannes koos ülempreestrite Martin Juhkami, Christofer Klassoni, Arbo Naela ja ülemdiakon Nikolai Suursöötiga. Koori juhatab fil. mag. Paul Nordgren. Liturgia on rootsi keeles

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi kirik, Bråvallag. 11, jumalat. 24/1 kl. 11 Allan Laur, lauluettekandeid. 27/1 kl. 19, 28/1 kl. 19 ja 20/1 kl. 18 Herbert Söderström Kanadast, soolo- ja noorteettekandeid, koor.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik. Norrtullsg. 37, jumalat. 24/1 kl. 15, E. Saraoja, O. Loogna.

BORÅS: Blåbandi saalis, Stjärnsköldsg. 5 jumalat. 24/1 kl. 11, Helmut Rüdmik Kanadast.

GÖTEBORG: Blå Bandeti saalis, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 24/1 kl. 11, tunnistusi ödedelt-vendadelt.

GÖTEBORG: Smyrna Nelipühikog, Parkg. 1, jumalat. 23/1 kl. 18, 24/1 kl. 15, 27/1 kl. 19 ja 29/1 kl. 19, H. Rüdmik Kanadast. Utbys: Utbyvägen 16, Nilisse kodus 26/1 kl. 19.

JONSERED: Misjoni kirikus 27/1 kl. 19 jumalat., H. Rüdmik Torontost.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 24/1 kl. 13 kohalikud vannad. Eesti Osak., Brådgd. 54, palvet. 23/1 kl. 17, kõnet ja laulu helilindilt.

OLOFSTRÖM: Vaimulik koosolek 24/1 kl. 15 Betelis, Järnvägsgatan 34, Albert Vaim.

STOCKHOLM
JR 200 Sõprusühing

peakoosolek peetakse laupäeval, 30. jaan. kell 16 Eesti Majas, Regeringsgata. 24.

Peale koosolekut, kell 18.30 toimub samas 27. aastapäeva pühitseminõ koos külalistega. Ettekanne E. Uustalult. Õhtusöök kr. 30:- isikult. Osa võtta soovijail palutakse registreerida hiljemalt 27. jaan. I. Ussisoole — tel. 0758 [illegible]

JÖNKÖPING
Peakoosolek

Jönköpingi Eesti Seltsi korraline aasta peakoosolek peetakse laupäeval 30. jaanuaril algusega kl. 15.00 Jönköpingis Kristine kogudusemajas.

Päevakorras; koosoleku rakendamine, 1970. a. aruannete kinnitamine, 1971. a. tegevuskava ja eelarve, valimised põhikirja järele ja koosolekul algatatud küsimused.

Kvoorumi puudumisel peetakse uus koosolek üks tund hiljem samas kohas sama päevakorraga, mil juhul see on otsusevõimeline kokku tulnud liikmete arvule vaatamata.

J. E. Juhatus

Tänuavaldus

Avaldan suurt ja kõige südamlikumat tänu organisatsioonidele ja kõigile neile, kes minu abikaasa Aleksander Warma matusetalitust nii meeltliigutavalt kaunistasid, temaga jumalaga jätust soojalt osa võtsid ja mind lohutasid.

MARTA WARMA

Väljaüürida

kontoriruumid

ca 70 m² Stockholmi südalinnas. Vast. "Kontoriruumid" all. EPL, Box 16 320, 103 26 Stockholm.

Eesti Kultuuri Koondise aastapäeva

koosviibimine

toimub Stockh. pühapäeval, 7. veebr. kell 14.30 Operaterrasseni piduruumis. Esinevad: Alfred Pisuke, Anne-Mari Horm, Toomas Tuulse j. t. Kohvilaud, kunstiloterii. Tantsuks Tillu-trio.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat eller Finsk språkiga program:

10.00 Lauantaiaiutiset eller Lördagsaktuellt. Enbart på finska.

10.15—11.00 Pääoma ja oma pää eller Kapital eller eget huvud. Programmet skildrar Nokia OY:s tillkomst och hur det växer upp till ett storbolag. Producent: S. Jokipii. Textat på svenska.

16.15 Lavforsen — by i Norrland. Färg. Del II. Varje år ger sig 10 000 norrlänningar av söderut. Vad känner dom? Hur går det för dom? Vill dom tillbaks? Lavforsen är ett försök att berätta så hederligt som möjligt, om några av dom. Manus: G. Balgård, H. Ersgård och B. Andersson. Regi: H. Ersgård.
I rollerna: Herman Grönlund, Ebba Heidenberg, Hilding Mattson, Ture Karlsson, Tommy Malmström, Sven Grönlund, Bo Berndtsson, Lena Hansson, Börje Olsson, Rune Turesson, Gun Andersson, Inga Sarri m fl.

17.10 Pippi Långstrump. Färg. Pippi letar spöken och får besök av tjuvar. Textat för hörselskadade.

17.40 Vecko-nytt — veckans händelser för hörselskadade. Textat för hörselskadade.

17.55 Helgmålsringning från Landalakapellet i Göteborg. Färg.

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Hylands hörna. Färg. Familjeföreställning.

19.05 Nu seglar Pip-Larssons. Färg. Till havs.

19.20 Det händer i ettan. Färg. Nytt om TV 1 och program som kommer.

19.30 TV-nytt, vädret.

20.00 Hvar 14:e dag.

20.20 Hawaii fem-noll. Färg. Ur en amerikansk kriminalserie med motiv från Hawaii med Jack Lord, James McArthur, Kam Fong och Zulu. Regi: Ch. Dubon.

21.10 Arvtagarna. Färg. Bulgarisk tecknad satir av P. Panchev i regi av I. Vesselinov.

21.20 Hylands hörna. Färg.

22.00 TV-nytt, vädret.

22.05 Hylands hörna. Färg.
Därefter: TV 2-veckan.

TELEVISION 2

11.50—16.30 ca EM i skridsko. Färg. Direkt från Heerenveen, Holland. Dagens grenar: 500 m och 5 000 m. Kommentator: Bo Hansson.

18.30 Antarktis — vilken avskyvärd plats! Färg.
Amerikansk film om den högsta, torraste, stormigaste, kallaste och isigaste världsdelen.

18.55 Vädret, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Musik för flera. Färg. Av Michael och Ulrik Neumann, Brita Borg, Allan Johansson, Satanic Girls och Scandinavian Five. Programpresentatör: Göran Hagvall.

20.20 Valfångst utanför Azorerna. Färg. Om urgamla, nu utdöende metoder att fiska val med små båtar

20.45 Alpint. Färg. Från tävlingarna i Kitzbühel. Störtlopp, herrar — sammandrag med Sven "Plex" Petersson.

21.10 TV-nytt.

21.15—23.05 De hängdas träd. Färg. Amerikansk film från 1959 med Gary Cooper, Maria Schell, Karl Malden, Ben Piazza och George C. Scott. Regi: D. Daves. Inte lämplig för barn.

TV Söndag

Vuxenutbildningen:

8.40—9.00 Känn din jord. En kurs om mark och markanvändning. 3. Att bearbeta jorden. Repris 29/1 kl 11.

9.45 Guten Tag. 14. Rauchen ist ungesund.

Suomenkieliset ohjelmat eller Finskspråkiga program:

10.00 Lasten ohjelmat eller Barnprogram: Niksula. Vi besöker några fina hundar. Textat på svenska.

10.10 Omat ja varastetut (I) eller Eget och stulet (I). Underhållning av M. Rosvall och A. Wälikangas. Textat på svenska.

10.30—11.00 Ihmisen normit eller Människans normer. Om socialvård. Producent: Eero Härkönen. Textat på svenska.

17.00 Vattengnöben Jesilko. Färg. Tjeckisk tecknad film.

17.10 En annorlunda morgon. Färg. Två flickor på promenad i zoo.

17.30 Trunken. Packad för nån.
Fortsättning av förra vårens serie för ungdom i alla åldrar.

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Vad händer i kristenheten?
Medverkande: Sven Stolpe, Jan-Erik Wikström och Gunnar Dahmén.

18.30 Visor för smutsiga öron. Färg. Stefan Demert sjunger.

18.45 Länspumpen. Färg. Frågelek med Lars Orup och länslag.

19.30 TV-nytt, vädret.

20.00 Vem var jag? Färg. Jag kallades för Carmen. Manus: Karl Sjunnesson. Regi: Ingvar Kjellson. Medverkande: Eva Serning, Sylvia Lindenstrand, Jonny Blanc, Karl Sjunnesson. Sveriges Radios Symfoniork. Dir. S. Westerberg.

21.05 Radiochef. Färg. Om Olof Rydbeck och Sveriges Radio.

22.00 TV-nytt, vädret.

22.05—22.35 Sportspegeln.

TELEVISION 2

11.50—17.15 ca Sportsöndag i tvåan. Färg. Bl a EM i skridsko, Heerenveen, och specialslalom i Kitzbühel.

18.00 Pähittiga Johansson och innovatörerna. Hur vi tar hand om våra snillen. Ett program av Erie Forsgren.

18.30 Vill du veta. Färg. För de yngsta tittarna berättar Staffan och Kersti om hur ett barn kommer till.

18.55 Vädret, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Sportnytt.

19.30 Kuppen. Färg. Episodfilm av Lars Forsberg.

19.55 Titta på tvåan. Information om nästa veckas program i TV 2.

20.00 Moskva Cirkus. Färg. Inspelning från den berömda ryska cirkusens besök i Stockholm i september 1970.

20.35 Vad kan jag göra åt det? Ett program om vad som händer med demokratin i de nya storkommunerna. Göteborg.

21.00 TV-nytt.

21.05—22.00 I afton protesterar vi! Färg. Show med Marty Feldman, Mai Zetterling, Vanessa Redgrave, Julie Felix och många andra. Vidare berättar den kände barnläkaren och demonstranten dr Benjamin Spock minnen från sitt "brottsliga liv".

TV Måndag

Skol-TV:

5.00—9.15 Titt ut i naturen. 5. När snön ligger djup. Repriser 4/2 kl 8.30 och 16/2 kl 12.

5.20—9.40 Vad tycker du? Jag — du — alla. 1. Utan giltigt förfall.

9.45—10.05 Sovjetunionen. 1. Arkadie Titchouk — en präst i Vladimir. Repriser 28/1 kl 11.45 och 12.35.

12.00 Vid Medelhavet. Färg. 1. Solkust. Repris 5/3 kl 9.45.

12.20—12.40 Bakom rubrikerna. 4. Ny riksdag — och gammal.

12.45—13.05 Studieorientering åk 6. Att välja tillvalsämne.

15.10—19.30 Biologi åk 3 — gymnasiet. 6. Biologisk individualitet. Repris 27/1 kl 14.30 och 5/2 kl 10.35.

14.00—14.20 Dramats historia. 1. Kring Konung Oidipus. Repris 27/1 kl 12.30.

14.30—14.45 Musik åk 1. 4. Lärarprogram.
För småbarn:

16.30—16.50 Skönheten och odjuret — tecknad fransk folksaga. Teckningar: Elisabeth Landen. Upplåsare: Carläke Eriksson. Musik: Sven Carlsson och Bertil Melander.

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Röda Havets hemligheter. Färg. Fransk serie från sekelskiftets Orienten. 1. Äventyrets vägar.

18.30 Rätt kurs på sjön. Färg. 2. Att läsa kompass. Red. E. Bergsten.

19.00 Skogsvård eller skövling? Ett samtal om modern skogsvård mellan skogsdir. H. Lundberg, Korsnäs-Marma AB, f d flottaren och skogsarb. O. Mill, generaldir. F. Rydbo, Domänverket, och Anders Erik Malm.

19.30 TV-nytt, vädret.

20.00 Här kommer Lucy. Färg. Amerikansk underhållning med Lucille Ball, Gale Gordon, Lucie Arnaz och Desi Arnaz jr. Regi: J. Donohue.

20.25 Intervju.

20.55 Vägen. Färg. Dansk dokumentärfilm om en buddistmunk i Burma.

21.20 Pejling — aktuell studiodebatt med Herbert Söderström. Malmö.

22.00—22.05 TV-nytt, vädret.

TELEVISION 2

18.30 Sprejp. Jag är som jag är — men varför är det just jag som är sån? Del 4. Manus och regi: P.-A. Ehlin. Medverk. Lotta Kuylenstjerna, Per-Arne Ehlin, Ake Lindström.

Trolleri — trick för den som vill lära sig trolla.

18.55 Vädret, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Diggardags. Färg. Pop och annat svängigt med Janne Carlsson.

20.00 Grönland i förvandling. Färg. Västtyskt reportage.

20.50 TV-nytt.

20.55 Kvällsöppet. Färg. Bo Teddy Ladberg med gäster.

TV Tisdag

Skol-TV:

8.30—8.50 USA. Färg. 1. Hometown, USA. Repriser 27/1 kl 13.35 och 28/1 kl 10.35.

9.00—9.20 Att klara klimatet. Äta, sova eller flytta. Repriser 28/1 kl 10.10 och 1/2 kl 12.

10.35—10.55 Latinamerika — en kontinent i krig? 1. Kontrasternas kontinent.

12.00—12.15 Årstiderna. 2. Det snöar.

12.20—12.40 På de brittiska öarna. 1. London — en världsstad.

15.10—13.30 Vid Medelhavet. Färg. 2. Landskapsruin. Repris 12/3 kl 9.45.

13.35—13.55 Fyra epoker — fyra miljöer. 1. Medeltiden. Repriser 3/2 kl 12.45 och 12/2 kl 14.30.

14.00—14.25 Jet — behörighetskurs i engelska för lägstadielärare. 2. Metodikprogram.

14.30—14.50 Naturkunskap. 10. Ljudet. Repriser 27/1 kl 8.30 och 29/1 kl 13.35.
För småbarn:

16.30—16.45 Halvfem. Färg. Nordvietnam 1. Repris kl 18.05.

18.00 TV-nytt, meddelanden.
Småbarnsrepris:

18.05 Halvfem. Färg. Nordvietnam 1.
Vuxenutbildningen:

18.25 Guten Tag. 15. So ein Zufall! Repris 31/1 kl 9.45.

18.40 Oj! Färg. Lasse Hallström och Lasse Brännström. skojar med kassetter.

19.00 Pippi Långstrump. Färg. Pippi går på tivoli.

19.30 TV-nytt, vädret.

20.00 Perspektiv — Europas annorlunda vinter. Klimatförändring eller vad? undra bl a i detta program av Bengt Feldreich och Lennart Wetterholm.

20.30 Moment — kulturmagasinet varannan tisdag.

21.00 Vasarely. Färg. En film av Anna Hersko om den ungerske konstnärens första utställning i hemlandet.

21.10 Möte med Vladimir Asjkenazij. Färg. Den ryskfödde världspianisten på turné och hemma på Island. Regi: Chr. Nupen..

22.00 TV-nytt, vädret.
Vuxenutbildningen:

22.05 Bilen, trafiken och jag. 1. Introduktionsprogram. Repris 28/1 kl 18.45.

22.20—22.30 Fortsättning följer — vad programserien "Det handlar om dig" tar upp i vår. Det blir tolv program som handlar om sex och ekonomi.
Serien startar i TV 2 1 februari och i TV 1 7 februari.

TELEVISION 2

18.30 I pingvinernas land — naturfilm från Ryssland.

18.55 Vädret, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Kuppen i Köpenick. Färg. Tysk film från 1956 med Heinz Rühmann, Hannelore Schroth, Martin Held, Erich Schellow, Willy A. Kleinau, Ilse Fürstenberg, Leonard Steckel, Walter Giller och Maria Sebaldt.

21.00 TV-nytt.

21.05 Vi i Norden — om sånt som hänt hos oss och våra grannar. Göteborg.

21.45 Kvällsöppet. Färg. Bo Teddy Ladberg med gäster.

TV Onsdag

Skol-TV:

8.30—8.50 Naturkunskap. 10. Ljudet. Repris 29/1 kl 13.35.

9.45—10.00 I Nordamerika. Färg. 1. Möt en kontinent. Repris 23/2 kl 8.30.

10.10—10.25 Roligt på skridskor.

10.35—10.55 Matematik åk 4. 2. Decimaltal 2. Repris 29/1 kl 8.30.

12.00 På Gotland och Öland.

12.30 Dramats historia. 1. Kring Konung Oidipus.

12.50 I Latinamerika. 2. När frosten kom. Repriser 4/2 kl 9.45 och 4/5 kl 10.35.

13.10—13.30 Latinamerika — en kontinent i krig? 2. Svältens region. Repriser 29/1 kl 10.10 och 2/2 kl 10.35.

13.35—13.55 USA. Färg. 1. Hometown, USA. Repris 28/1 kl 10.35.

14.00—14.25 Kemi för er i 8:an 8. Det brinner.

14.30—14.50 Biologi åk 3. 6. Biologisk individualitet. Repris 5/2 kl 10.35.
För småbarn:

16.30—16.45 Häxan som spelade kort — tecknad folksaga från Bengalen. Teckningar: Elisabeth Landen. Upplåsare: Carläke Eriksson. Musik: S. Carlsson och B. Melander.

18.00 TV-nytt, meddelanden.

18.05 Pinocchio — sagan om en trädocka. Bearbetn. och regi: Paulette Möller .

18.20 Jordens oro viker — en film om Johan Olof Wallin, psalmdiktaren. Manus och regi: R. Lindström.

19.00 Vår nye magister. Färg. Engelsk komedi i skolmiljö med John Alderton.

19.25 Den rosa pantern.

19.30 TV-nytt, vädret.

20.00 Oppositionen föreslår — partiledarna kommenterar motioner.

20.40 Terry Gold — trubadur sjunger engelska sånger och ballader.

21.00 Panorama.

21.30 Film om fyra kvinnor — schweizisk film från 1968 i fyra episoder. Svensk premiär. 1. Sylvie. Regi: C. Champon. I rollerna: Mary Adossides, Jo Baumgartner, Kyoko Kosaka.

22.00 TV-nytt, vädret, sport.

22.10—23.30 Film om fyra kvinnor fortsätter med del 2: Patricia. Regi: F. Reusser. I rollerna: Teddy Chessex, Serge Maillard, Patricia Moraz.
3. Erika. Regi: J. Sandoz. I rollerna: Erika Dentzler, Dominique Catton.
4. Angele. Regi: Y. Yersin. I huvudrollen: Angele Grammont.

TELEVISION 2

18.30 Agneta och Björn. Del 2. Stillbildsberättelse om två nioåringar.

18.55 Vädret, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Lavforsen — by i Norrland. Färg. Del 3. Manus: G. Balgård, H. Ersgård och B. Andersson. Regi: H. Ersgård.
Medverkande: Herman Grönlund, Ebba Heidenberg, Hilding Mattsson, Ture Karlsson, Sven Strömstedt: Birgitta Götestam. Tommy Malmström, Sven Grönlund, Siv Fransson, Gunvor Blom, Clara Lindbergh, Ulf Tistam, Lena Hansson, Börje Olsson, Anders Beling, Walter Turdén, Gun Andersson, Bo Berndtsson, Rune Turesson, Hans-Eric Stenburg, Gösta Bråhner, Jan Nygren, Rune Ottoson, Mac Hertzman-Ericsson och Sven Strömbegg. Repris lördag kl 16.10.

20.35 TV-nytt.

20.40 Direkt. Färg. Alternativ till regeringens politik: Gunnar Hedlund (cp), Gunnar Helén (fp), Gösta Bohman (m) och C. H. Hermansson (vpk) utfrågas — i anslutning till sista allmänna motionsdagen i riksdagen.

21.25 Handboll — landskamp mellan Sverige och Västtyskland. Kommentator: Lars-Gunnar Björklund. Göteborg.

22.00 Kvällsöppet. Färg. Bo Teddy Ladberg med gäster.

TV Torsdag

Skol-TV:

8.30—8.50 Att bygga från grunden. 2. Traditionellt byggande. Repris 3/2 kl 10.10.

10.10—10.30 Att klara klimatet. Äta, sova eller flytta. Repris 1/2 kl 12.

10.35—10.55 USA. Färg. 1. Hometown, USA.
Vuxenutbildningen:

11.00—11.30 Människor i samspel. Socialpolitik. 1. Socialpolitik i vardande. Repris 30/1 kl 9.30.

11.45—12.05 Sovjetunionen. 1. Arkadie Titchouk — en präst i Vladimir. Repris 28/1 kl 12.35.

12.35—12.55 Sovjetunionen. 1. Arkadie Titchouk — en präst i Vladimir.
För småbarn:

16.30—16.45 Halvfem. Färg. Govännens historier. Repris kl 18.05.

18.00 TV-nytt, meddelanden.
Småbarnsrepris:

18.05 Halvfem. Färg. Govännens historier.

18.20 Svenskarna och deras kungligheter — film för rojalister och republikaner av Leif Furhammar.
Vuxenutbildningen:

18.45 Bilen, trafiken och jag. 1. Introduktionsprogram.

19.00 Alf Hambe i Molom. Stämningar från den haliändske trubadurens visvärld. (Färg — Göteborg — Från TV 2 den 3.1).

19.30 TV-nytt, vädret.

20.00 Fokus.

20.30 Förvandling — norskt bildmusikalskt kammarspel av Ö. Sommerfeldt. Regi: R. Lindström.

20.40 Ute efter pengar — västtysk kriminalserie i tre delar som dramatiserat händelserna kring tågöverfallet och postrånet utanför London 8 augusti 1963. Regi: J. Olden och C. P. Witt.
I rollerna bl a. Günther Neutze, Rolf Nagel, Horst Tappert, Karl-Heinz Hess, Wolfgang Weiser, Haas Cossy, Eleanore Schroth, Siegfried Lowitz och Silvia Lydi.

22.00—22.10 TV-nytt, vädret, sport.

TELEVISION 2

18.30 Stora och lilla hjärnan. Fallet med den beväpnade duvan. Textat för hörselskadade.

18.55 Vädret, meddelanden.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Smugglare — dansk serie av B. Christensen och L. Panduro. Del 4. Regi: S. Melson. Musik: H.-E. Philip.
I rollerna Emil Hass Christensen, Ake Engfeldt, Peter Steen, Ann-Mari Max Hansen, Kirsten Walther, Jörgen Kiil och Björn Puggaard-Müller. Kort resumé inleder.

20.10 Atacama. Färg. Sydamerikansk grupp med folkmusik från Chile.

20.30 Lavforsen och verkligheten. Fakta och åsikter om utvecklingen i avfolkningsregionerna. Umeå.

21.05 TV-nytt.

21.10 Kvällsöppet. Färg. Bo Teddy Ladberg med gäster.

21.40 ca Sportnytt.